

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880.   Andra Kammaren.   N:o 43.

Onsdagen den 21 April

Kl. 7 e. m.

fortsattes det på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Föredrogs Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 7 (i samlingen N:o 17), i anledning af väckt motion angående underdänig skrifvelse om utarbetande och framläggande för nästa Riksdag af förslag till stadgande, huruvida och på hvad vilkor staten för dess jordegendom må utan afstående af mark deltaga i kostnaderna för jordförbättringar genom vattenafledning.

Utskottet hade hemställt,
att nämnda af Herr *Folke Andersson* afgifna motion (N:o 55) icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Folke Andersson*: Det kan synas mycket djerft af mig att uppträda och vilja försvara min motion, då icke ens någon af Utskottets ledamöter funnit sig föranlåten att reservera sig mot det beslut, hvartill Utskottet kommit. Men jag har ansett denna fråga vara af ganska stor vikt och förtjent af mera uppmärksamhet, än Utskottet skänkt densamma.

Skälen, hvarför jag väckt motionen, har jag anfört i motiveringen till densamma. Som Herrarne veta, pågår i den trakt, der jag bor, ett större vattenafledningsföretag, kanske det största, som hittills har genomförts i vårt land. Derigenom skulle ej mindre än 30,000 tunnland bördig jord blifva odlingsbar och fruktbärande. Af dessa 30,000 tunnland tillhöra icke mindre än nära 2,000 tunnland kronan, dels såsom boställen och dels annan egendom. Om staten nu icke ingår uti och deltagar i kostnaden för nämnda arbeten, är ju tydligt, att staten går miste om och måste afstå mark till ganska betydlig areal. Jag har i min motion anfört ett exempel på, huru det skulle komma att aflöpa, om staten sålunda skulle afstå jord i stället för att såsom delegare ingå i företaget. Ett sergeantsboställe Egeby om 1 mantal har icke mindre än 123 tunnland vattendränkta mark. Enligt landt-

mätarens och gode mäns redan skedda gradering skulle nämnda boställe få afstå 72 tunnland och således hafva kvar endast 51 tunnland af den mark, som genom företaget vunnos; och skulle man tillämpa samma beräkningsgrund för hela företaget, skulle staten få afstå 1,200 eller 1,300 tunnland jord. Att på detta sätt bortslumpa statens mark, anser jag icke vara förenligt med god hushållning. Ty då staten i många fall köper jord för att plantera skog, hvaraf den ofta har afkastning blott hvar hundrade år, är jag säker om, att staten skulle hafva större fördel af denna jord, som gifver god afkastning hvarje år. Kostnaderna för jorden skulle också snart blifva ersatta genom dess upplåtande till ett för staten förmånligt arrende.

Utskottet medger, att det i vissa fall är en fördel för staten att ingå på sådana sänkningsföretag, och att i så fall skulle kunna tillämpas Kongl. Förordningen den 6 Juli 1849, som säger, att boställsinnehafvare skola höras, om de vilja deltaga i vattenafledningsföretaget, men om de afsäga sig denna rättighet, skola embetsmyndigheterna sedan göra anmälan hos Kongl. Maj:t, hvilken tager saken i öfvervägande. Jag ber att få upplysa, att denna författning gällt i 21 år, men mig veterligen har staten aldrig begagnat sig af denna rättighet, utan i stället gjort en förlust. Ty det kan icke påstås, att alla sänkningsföretag gått olyckligt, mängen gång hafva de varit fördelaktiga, och i sådana fall anser jag, att staten icke bort slumpa bort sin jord på sätt, hittills skett. Jag hemställer därför till Kamraren, om det icke vore skäl att till Kongl. Maj:t aflåta en skrivelse på sätt jag i min motion påyrkat, nemligen huruvida och i hvad mån staten må deltaga i kostnaderna för jordförbättringar genom vattenafledning utan att därför afstå mark, och tager mig således friheten yrka bifall till min motion.

Herr Helander: Enligt min mening är motionärens förslag förtjent af uppmärksamhet, hvilket jag skall försöka ådagalägga.

Visserligen gör kronan icke någon direkt förlust genom underlåtenheten att såsom intressent ingå i vattenafledningsföretag, emedan större jordareal icke i sådan händelse fränskiljes kronoegendomen, än som i värde motsvarar den förbättring öfriga egor vunnit; men den indirekta förlusten, som består i mistningen af andel i den vinst, företaget lemna, är ofta ganska betydlig. Också har jag många gånger haft anledning beklaga, att kronan icke deltagit i vattenafledningsföretag, då det understundom bändt, att för den afskilda, sedermera försälda marken erhållits så hög betalning, att med beloppet kunnat bestridas en god del af hela vattenafledningskostnaden. Till den indirekta förlusten kommer dessutom svårighet och obehag derigenom, att en lägenhet uppstår inom kronoegendomens råkängar, till hvilken väg måste beredas, och hvilken lägenhet oftast särskildt bebygges.

Enligt 1 § i Kongl. Förordningen den 6 Juli 1849 eger boställsinnehafvare att, med vederbörligt tillstånd, för bostället ingå i vattenafledningsföretag, i hvilken händelse något afskiljande af mark icke eger rum. Boställsinnehafvare har också mängen gång verkligen deltagit i dylikt företag. Numera är det dock vida allmänare att så

icke sker, emedan man nog kommit underfund med, att det är bättre att blifva egare af marken än att återlemna den till kronan. Det vanliga nu för tiden är derföre, att boställsinnehafvare eller annan efter företags slut inköper marken.

Utskottet erinrar derom, att många af i en senare tid verkställda vattenafledningar varit allt annat än vinstgifvande. Sjelf har jag ingen erfarenhet deraf, men måste, då trovärdiga personer intyga detta, tro derpå. Under större delen af min temligen långa tjänstemannabana har jag handlagt ett ganska stort antal vattenafledningar till betydligt omfång. Bland dem finnes åtminstone icke någon misslyckad. Mig veterligt har blott ett enda dylikt företag varit under domstols pröfning, och har målet angående detta stannat vid under rätt. Jag håller det derföre vara sannolikt, att för hela riket antalet af de misslyckade företagen måste vara mycket ringa mot summan af alla de verkställda. På sätt jag snart skall visa har likväl den sak, som nu skall afgöras, intet att skaffa med om företaget är misslyckadt, ty kronan bör icke ingå i annat än säkert företag.

Den af Utskottet till ordalydelsen i betänkandet intagna andra paragrafen af nyss omnämnda förordning föreskrifver, att från boställe intet afskiljande af mark får ske förr, än efter gjord anmälan Konungen pröfvat saken och efter omständigheterna förordnat. Detta har jag naturligtvis alltid ställt mig till efter rättelse, ehuru först mot det företaget blifvit fullbordadt, på det att anmälan, der boställsinnehafvare således icke velat åtaga sig intressentskapet, skulle kunna åtföljas af erforderliga uppgifter och upplysningar angående den större eller mindre fördelen för kronan af delaktigheten. Oaktadt detta har alltid, utan något enda undantag, resultatet blifvit, att Kongl. Maj:t förklarar förordningen om afskiljande utaf mark af den 30 November 1841 skola tillämpas, sannolikt hufvudsakligen till följd deraf att några medel för ändamålet ej varit att disponera. När således hvarje gång den nu gällande bestämmelsen i 2 § af Kongl. Förordningen den 6 Juli 1849 ledt till samma påföljd, eller att mark skulle från kronan afstås, huru fördelaktigt det än vore för kronan att såsom intressent ingå i företag, så synes mig detta visa nödvändigheten af att stadgandet förändras eller får någon bestämmelse tillagd, hvarigenom det kunde förekommas att kronan gör någon betydligare indirekt förlust, hvilken bestämmelse då tillika på ett ställe borde innefatta och gälla all kronoegendom, således icke blott boställen eller f. d. boställen.

Ett ytterligare skäl för en närmare bestämmelse i det syfte motionen innefattar lemnar den nya lagen om dikning och annan vattenafledning. Enligt denna kan den, som icke är »sökande», låta anstå med att begagna sig utaf afsägelserätten intill slutet af det kalenderår, som följer näst efter det, under hvilket vattenafledningsföretag blifvit fullbordadt, vid hvilken tidpunkt man naturligtvis fullkomligt kan bedöma företags verkningar. Men om så sker, så är man underkastad de partiella utdebiteringar, som för bestridande af kostnaderna för det pågående arbetet ifrågakomma, för hvilka kronojord, enligt lagen, icke är befriad, så länge afsägelserätten icke ännu är begagnad. Vill man undvika dessa utdebiteringar, så finnes ej annan

utväg än att anmäla afsägelsen redan vid företagens början. Men vid denna tidpunkt är det mycket vanskligt att beräkna resultatet af företaget, hvadan, om afsägelsen i allmänhet redan då skulle begagnas, det vore vida bättre att en gång för alla förordna att kronan aldrig ingår såsom intressent i vattenafledningsföretag, då man åtminstone i den saken icke behöfde besvara en mängd vederbörande och låta intressenterna vänta på det besked Kongl. Maj:ts hvarje gång lemna, hvartill, enligt hvad förhållandet hittills gifvit vid handen, åtgår inemot ett års tid. Lika ogerna som jag skulle vilja vara med om att kronan alltid skulle begagna afsägelsen, lika litet vill jag emellertid förordna att afsägelsen aldrig skulle begagnas, hvarföre jag finner klokast vara att dröja med att begagna sig af denna rätt så långt lagen medgifver, då man fullt kan bedöma företagens resultat. Då, enligt hvad nyss nämndes, det hittills fördrats inemot ett år, innan Kongl. Maj:ts beslut hunnit blifva känt, så borde de nya bestämmelserna afgöra i hvad stadium af förrättningen vederbörlig anmälan borde göras, samt vidare hvilka uppgifter anmälan borde innefatta för sakens bedömande; om och under hvilka villkor kronan ingår som intressent, eller tillåter jordinnehafvaren delaktighet; hvilka kontanta belopp som erfordras för kostnadernas bestridande, med mera dylikt. Visserligen må jag medgifva, att jag helst önskat motionärens förslag något annorlunda formuleradt, men som det likväl innehåller det väsentligaste, så finner jag mig kunna detsamma biträda. Skulle Kammarerna likväl förkasta detsamma, så skall detta icke synnerligen bekymra mig, sedan jag nu till protokollet sagt min mening och lemnat de upplysningar jag på grund af erfarenhet i sak varit i tillfälle; något som i dubbelt hänseende varit min skyldighet.

Herr Jöns Persson: Efter mitt förmenande har staten, enligt nu gällande författning, samma rätt som enskilda personer att för sina egendomar ingå i sådana företag; och jag tror icke det skulle vara nyttigt att stifta en sådan lag, hvori bestämdes att staten skulle vara *mera* skyldig än enskilda personer att ingå deri.

På de skäl, som Utskottet i sitt betänkande anført för afstyrkande af motionärens förslag, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lyth: Oaktadt flere föregående talare stält sig på motionärens sida, vågar jag dock yrka bifall till Utskottets förslag. Jag tror den åsigt redan tydligt nog uttalats, att staten icke bör inlåta sig på så beskaffade företag, som denna motion afser.

Herr Helander nämnde, att dylika företag alltid, så vidt han kände, gifvit vinst. Jag skall be få omtala något, som kanske en stor del af Kammarernas ledamöter känna, nemligen att på Gotland sådana företag skett i ganska stor skala och att flera bland dem varit så förlustbringande, att jag tror denna förlust tillsammans uppgått till omkring en half million kronor. Jag är rädd för, att, om en blifvande lag uppdraget åt regeringen att i allmänhet deltaga i sådana företag, detta blefve vida kostsamare för staten än för den enskilde; ty så är det i vanligt fall, då staten lägger sig i affärer. Att det

under nu gällande förhållanden skulle vara omöjligt för staten att ingå på sådana företag, som här äro i fråga, tror jag dock icke, ty det står i 3 § af Kongl. förordningen af den 6 Juli 1849, att »hvad om boställsinnehafvare nu stadgadt blifvit, skall äfven gälla för arrendatorer af kungsgårdar eller annan staten tillhörig och genom offentlig embetsmyndighet utarrenderad jord»; och för min del är jag öfvertygad derom, att, om ett vattenafledningsföretag verkligen är nyttigt och godt, både boställsinnehafvare och arrendatorer skola gå in i företaget. Så har åtminstone visat sig vara fallet vid de betydliga aftappningar af vatten, som på Gotland egt rum, så vida en påtaglig vinst varit att af företaget påräkna. Anses företaget icke vinstgifvande — jag vill i detta hänseende erinra om utdikningarne i Norrland, som i allmänhet varit förlustbringande — då tror jag icke staten bör inlåta sig derpå; men har man skäl att förmoda, att ett särskildt undantagsfall, såsom förhållandet är med Hjelmarens och Qvismarens sänkning, blir särdeles fördelaktigt, skall nog regeringens anbefalla, att staten, med stöd af 3 § af nämnda förordning, skall deltaga deri, och äfven inkomma till Riksdagen med begäran om medel för de nödiga kostnadernas bestridande.

Jag finner således intet skäl, hvarför Riksdagen nu skulle ingå till Kongl. Maj:t med en sådan begäran, som motionären här föreslagit, och yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

I detta yttrande instämde Herr *J. Andersson* i Knarreвик.

Herr Folke Andersson: Utskottets ärade ordförande har här påstått, att om företaget vore vinstgifvande, skulle arrendator af statens egendomar därför i företaget ingå. För min del tror jag knappast, att så blir förhållandet, ty arrendatorn är nog så klok, att han icke för statens räkning ingår i företaget, utan han *köper* hellre jorden, sedan den blifvit torrlagd, låter afsöndra densamma från egendomens mark och vinner sålunda, sedan han betalt köpskillingen för marken, full eganderätt till densamma. I annat fall, eller om han redan ifrån början ingår i företaget för den af honom arrenderade, staten tillhöriga egendom, så amorteras i vanliga fall kostnaden för deltagandet under en tid af tjugo år och efter denna tids förlopp torde arrendetiden redan vara ute och egendomen hafva öfvergått till statens omedelbara disposition eller vara i annan arrendators hand, hvadan på så sätt andra få skörda frukterna af deltagandet uti företaget. Utom det att jag anser, att, äfven om arrendatorn deltagit i företaget och brukar den torrlagda jorden i sambruk med den staten tillhöriga egendom, staten sjelf deraf drager föga nytta, så kan man ju äfven tänka sig, att den torrlagda jorden försäljes och kommer i flere innehafvares händer, hvarigenom staten sålunda kan få flera främmande egare midt upp i sitt eget område, och häraf för all framtid tillskyndas känbara olägenheter.

Särskildt förefaller det mig besynnerligt, att min motion icke lyckats tillvinna sig något vidare afseende inom Utskottet, då jag vet, att flere Utskottsledamöter, som deltagit i vattenaftappningsföretag, säkerligen sett, hvilka förluster staten derpå ofta lidit. Att

desse ändock afstyrkt min motion, förundrar mig i sanning. Jag yrkar fortfarande bifall till mitt förslag.

Friherre Beck-Friis: Jag ber att med afseende på det särskilda företag, som förevarande motion egentligen afser, nemligen Hjelmarens och Qvismarens sänkning, få nämna, att detta företag ännu är så litet avanceradt, att man ännu icke kan bestämma resultatet deraf, och då det troligen också dröjer flere år, innan Kongl. Maj:t ock Kronan behöfver bestämma sig för, om den vill i företaget ingå eller icke, så tror jag saken kunna utan fara ännu någon tid anstå. På grund häraf och då dertill kommer, att en domänförvaltning nyligen blifvit tillsatt, och jag icke kan annat än antaga, att de, som sköta denna förvaltning, skola i frågor af förevarande art bevaka Kronans rätt och bästa, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits enligt de meningar, som blifvit framställda, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 2.

Om ändring af 87 § Regeringsformen. Skedde föredragning af Konstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 7 i anledning af väckt motion om ändring af 87 § 2 mom. Regeringsformen.

Sagda moment lyder för närvarande sålunda:

»Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, Statsrådets och Högsta domstolens tankar inhemtas och jemte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. Har ej förslag, hvarom nu fråga är, före början af riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt, vare det förfallet, och Konungen underrättade då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagens antagande.»

Uti sin motion N:o 155 hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *J. Rundbäck* föreslagit, att Riksdagen ville för sin del i grundlagsenlig ordning besluta följande förändrade lydelse af ifrågavarande moment:

»2. Riksdagen — — — — —

Har ej förslag, hvarom nu fråga är, *der allmänt kyrkomötes samtycke icke redan inhemtats, före början af den riksdag, hvilken, efter det allmänt kyrkomöte varit samladt, infaller* näst efter den, som framställt eller antagit förslaget, blifvit — — — — antagande.»

Derjemte hade motionären hemställt, att Konstitutions-Utskottet, derest ofvanstående formulering i något afseende skulle befinnas otillfredsställande, sjelf ville utarbета annat förslag i det angifna syftet.

Utskottet hade tillstyrkt,

»Att Riksdagen, med anledning af Herr Rundbäcks motion, ville antaga att hvilat till vidare grundlagsenlig behandling följande förändrade lydelse af 87 § 2 mom. Regeringsformen:

Om ändring
af 87 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Riksdagen ege ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte. Öfver förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, Statsrådets och Högsta domstolens tankar inhemtas och jemte Konungens proposition, då sådan göres, Riksdagen meddelas. *Har förslag, hvarom nu fråga är, blifvit af Riksdagen framställt eller antaget; och varder det ej såsom lag genom allmän kungörelse utfärdadt före början af den riksdag, som sammanträder näst efter det allmänt kyrkomöte varit samladt, vare det förfallet, och Konungen underlåtit då Riksdagen om de skäl, som hindrat förslagens antagande.»*

Rörande denna hemställan, mot hvilken dels Herrar *Burenstam, de Maré, Hammarhjelm, Odelberg* och *Robson*, dels ock Herrar *von Ehrenheim* och *von Möller* inom Utskottet reserverat sig, yttrade

Herr Gasslander: För min del kan jag icke godkänna detta Utskottets förslag, och såsom skäl härför skall jag bedja att få åberopa de motiv, som Herr Ehrenheim uti sin Utskottets betänkande bilagda reservation anfört. På grund deraf yrkar jag afslag på Utskottets hemställan.

Herr Jöns Rundbäck: Jag hoppas och tror, att Kammaren skall bifalla detta Konstitutions-Utskottets betänkande, hvilket, enligt mitt förmenande, och efter hvad af Utskottets motivering äfven tydligen framgår, är fotadt på fullgoda skäl. Såsom Herrarne känna, äro också reformer i vår gamla 200-åriga kyrkolag af trängande behof påkallade; denna lag måste för kyrkans egen skull ändras efter tidsförhållandena, så att den icke håller sig 200 år efter sin tid.

De skäl, som Herr Gasslander mot bifall till förslaget åberopat, äro af den beskaffenhet, att de icke förtjena ringaste afseende, ty de visa blott, att man alls ingenting vill göra, och att man vill fråntaga Riksdagen all handlingsfrihet i denna fråga. Ty enligt denna åsigt skall hvad man än vill göra, hvad det än är fråga om, ovilkorligen förfalla, såvida icke kyrkomöte sammankallas och blir hört; och om än frågan är vigtig, men af mindre omfattande beskaffenhet, så kan man dock icke anlita denna vidlyftiga apparat och reformen kan icke genomföras.

Jag vet väl, att Första Kammaren i en hastig vändning afslagit Utskottets förslag; men jag tror mig också veta, att många röster der skulle afgifvits för bifall dertill, om frågan kommit under votering. Jag beklagar emellertid att frågan fallit i Första Kammaren; men vill denna Kammare åt densamma gifva ett understöd genom att nu bifalla det föreliggande förslaget, kan frågan med bättre hopp om framgång en annan gång åter framläggas och då möjligen vinna äfven Första Kammarens godkännande.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Om ändring
af 87 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

Friherre Nordenfalk: Då, på sätt nyss framhållits, Första Kammaren afslagit Utskottets föreliggande hemställan, skall jag icke länge uppehålla Kammaren, om jag också icke kan lofva att fatta mig så kort, som den första ärade talaren gjorde vid framställningen af sin anmärkning.

Den anmärkning, som i reservationen blifvit gjord, — och som är den enda jag här hört framställas emot den föreslagna förändringen — innebär, såsom Herrarne torde finna, att det icke vore skäl, att Riksdagen nu inginge till Kongl. Maj:t med föreliggande förslag till ändring i sättet för stiftande af kyrkolag, då Riksdagen måhända derigenom blefve satt i den belägenhet att framdeles få en lag antagen, som Riksdagen under tiden, innan den hunnit bifallas, redan hunnit ångra. Då man vet hvilka svårigheter det plägar möta, innan ett lagförslag vinner bifall af Riksdagens båda Kamrar och att sedermera Kongl. Maj:t före bifallande deraf och detsammas framläggande till Kyrkomötets godkännande, skall hafva inhemtat såväl Högsta Domstolens som Statsrådets tankar deröfver, vill det synas mig, att farhågorna torde kunna anses temligen aflägsna, för att ett beslut uti förevarande hänseende kan blifva förhastadt. Jag kan för öfrigt icke finna annat än att, om en olika mening inom representationen under tiden innan Kyrkomötets hörande skulle göra sig gällande, Riksdagen har flera sätt, hvarpå den kan gifva Regeringen en sådan afvikande mening tillkänna och anmäla en ändring i det förra beslutet.

Men deremot synes mig ett af Utskottet till stöd för dess hemställan framhållet skäl vara särdeles beaktansvärdt; och för min del lägger jag stor vikt derpå, att nemligen, med nu gällande bestämmelserna, det kan inträffa, att en hel valperiod inom Andra Kammaren kan blifva urståndsatt att deltaga i denna del af lagstiftningen, enär, om under något af de tre år, som äro mest aflägsna från tiden för Kyrkomöte, ett förslag blefve väckt och af båda statsmakterna godkänt, detsamma efter nuvarande förhållanden i alla fall komme att förfalla, då Kyrkomötets godkännande af förslaget icke kunde inhemtas, innan nästa Riksdag sammanträdde. Jag håller lika med motionären före, att en ändring i den af honom angifna syftningen är lämplig, och anhåller för min del om Kammarens bifall till Utskottets hemställan, oaktadt jag har mig bekant, att ett bifall icke kan vid denna riksdag leda till något direkt resultat.

Herr Hedlund: Jag får medgifva, att det är goda och ganska många skäl, som tala för Utskottets förslag; ty utan tvifvel äro de nuvarande bestämmelserna om sättet för stiftande af kyrkolag något besynnerliga. Jag skall bedja att härutinnan få förklara mig. Om t. ex. under nästlidna år Kyrkomöte hållits — hvadan det alltså skulle dröja länge, innan ett nytt åter sammanträdde — och innevarande Riksdag fattade beslut i någon kyrkolagsfråga, skulle efter grundlagen med förslaget så förfaras, att, om icke allmän kungörelse före nästa riksdag utfärdades angående förslaget, sedan detsamma undergått Kongl. Maj:ts pröfning, så vore det förfallet. Men allmän kungörelse kan icke utärdas, utan att Kyrkomötet varit hört i frå-

gan, så vidt jag kan tolka lagen. Således måste hvarje förslag, hvilket väckes vid en Riksdag, som ej omedelbart efterföljes af ett Kyrkomöte, ovilkorligen förfalla; ty Kongl. Maj:t kan icke utfärda kungörelse, utan att Kyrkomötet blifvit hört. Under sådana förhållanden eger likväl hvarje ny Riksdag rättigheten att åter upptaga förslaget och deri göra ändringar; men enligt Utskottets förslag skulle deremot, om *en* Riksdag antagit ett förslag och Kongl. Maj:t godkänt detsamma, detta ovilkorligen blifva hvilande till nästa Kyrkomöte och Riksdagen kan icke under tiden före Kyrkomötet vidtaga någon ändring i lagförslaget. Här synas mig sålunda tvenne temligen kinkiga förhållanden stå emot hvarandra. Jag kan icke neka, att ett dylikt bindande af Riksdagens rättighet och förmåga att revidera äfven en föregående Riksdags beslut förefaller mig betänkligt, och jag är således för min del benägen att på anförda skäl sluta mig till Herr von Ehrenheims reservation. Men jag kan deremot icke på samma gång godkänna nämnde reservants tillägg, deri han förmenar, att den form för kyrkolagstiftning, som jemväl redan i praxis förekommit, att nemligen Kyrkomötets samtycke inhemtats *före* Riksdagens beslut skulle vara med gällande grundlagsbestämmelser fullt öfverensstämmande. Utan att nu vilja upprifva denna gamla tvistefråga, vill jag endast nämna, att jag fäster en synnerlig vikt vid och ber att ånyo få framhålla, hvad härom är förut yttradt.

I 87 § Regeringsformen omtalas, som bekant, Konungens och Riksdagens ömsesidiga lagstiftningsrätt. Medan det härom heter, att Riksdagen gemensamt med Konungen eger *stifta* allmän civillag o. s. v. — hvilket innebär rätt att såväl för sin del besluta en lag som ock till Kongl. Maj:t aflemna förslag derom — så är i afseende å Kyrkomötes rättighet i detta afseende uti 9 § af Kyrkomötesförordningen stadgad: Allmänt Kyrkomöte tillkommer att upptaga kyrkliga mål, hvarom — bland annat — fråga af någon dess ledamot väckes. Motionsrätt är visserligen förbehållen Kyrkomötet, men det heter vidare: mötet ege dock ej att — — — annat eller mera besluta än *underdåniga utlåtanden, samt föreställningar och önskiningar* att hos Konungen anmälas. Häri förefinnes således en alldeles bestämd skilnad: Riksdagens lagstiftningsrätt består i, att den kan för Konungen framlägga *lagförslag*; Kyrkomötets rätt åter har sitt uttryck i »underdåniga framställningar och önskiningar». Deri synes mig uttalad en så bestämd begränsning af Kyrkomötets lagstiftande rätt, att derigenom ytterligare stadfastas grundlagens ord att detta Kyrkomötets samtycke skall komma *efteråt*, sedan båda statsmakterna beslutit. Det ligger också i själfva begreppet samtycke, att det sker efteråt. Parallelt till samtycke är »veto», och ett sådant kan ej gifvas på förhand, endast efteråt. Under sådana omständigheter torde det få anses alldeles klart, att Kyrkomötets beslut inom detta lagstiftningsområde måste bestå i ett *efteråt* gifvet samtycke, och att dess lagförslag måste till Kongl. Maj:t ingå i formen af underdåniga skrivelser, på samma sätt som Riksdagens i ekonomiska mål.

Herr Sjöberg: Då, såsom känt är, Första Kammaren redan

Om ändring af 87 § Regeringsformen.
(Forts.)

*Om ändring
af 87 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)*

afslagit Konstitutions-Utskottets föreliggande utlåtande, kan naturligtvis diskussionen nu endast vända sig om vissa principfrågor, utan att leda till något egentligt mål för närvarande. Men jag anser mig böra fästa de ärade utskottsmedlemmarnes inom denna Kammare uppmärksamhet på, att, i händelse det är Konstitutions-Utskottets mening, att i alla möjliga fall Konungs och Riksdags gemensamma beslut skall föregå Kyrkomötets så kallade samtycke, torde också det nuvarande grundlagsstadgandet böra ändras på sådant sätt, att deraf klart och otvetydigt kan framgå, att formen är den och icke någon annan för behandling af frågor utaf kyrkolags natur. Det vill synas af Utskottets motivering, ehuru icke heller den tyckes vara så alldeles klar, att Utskottets mening är den, att sedan i ärenden af förevarande beskaffenhet Konung och Riksdag fattat gemensamt beslut, Kyrkomötets myndighet är inskränkt till att bifalla eller afslå detsamma. Men å andra sidan kan ej förnekas, att en af reservanterne mot Utskottets förslag, Herr von Ehrenheim, framställt en anmärkning, som förtjenar afseende, den nemligen, att på detta sätt en fråga kunde blifva hvilande riksdag efter riksdag, såvida den ej vore af den synnerliga vikt, att Kongl. Maj:t för densammas afgörande funne nödigt att sammankalla urtima Kyrkomöte. En fråga skulle på detta sätt kunna blifva oafgjord under fyra efter hvarandra följande riksdagar. Antag till exempel, att Konung och Riksdag i en fråga angående kyrkolag fattat beslut vid den riksdag, som infallit näst efter ett Kyrkomöte. Beslutet skulle sedermera förblifva utan all verkan, till dess nästa lagtima Kyrkomöte sammanträder, fyra år derefter, under hvilken tid, såsom bemälde reservant också anmärkt, Riksdagen skulle vara förhindrad att i samma ämne fatta ett annat beslut, hvarför ju möjligen giltiga skäl kunde förefinnas. Icke kan detta, mine Herrar, leda till någon skyndsamhet i behandlingen af dessa frågor, som i allmänhet äro af en ganska invecklad och svårlöst beskaffenhet.

Om nu Kyrkomötet begagnar sitt initiativ i kyrkliga mål genom att i särskilda fall till Kongl. Maj:t ingå med fullständigt affattadt förslag till stiftande, förändrande eller upphäfvande af kyrkolag, så kan jag icke se, hvad en sådan fråga skall lida deraf, att Konungen, derest han gillar en sålunda af Kyrkomötet gjord framställning, öfverlemnar densamma i oförändradt skick till Riksdagens pröfning och godkännande. Sådan har utan tvifvel grundlagsstiftarens mening varit.

Jag vill emellertid endast fasthålla vid den anmärkning, hvarmed jag började mitt anförande, nemligen att, om Konstitutions-Utskottet åsyftar att uppställa såsom regel, att Konungens och Riksdagens gemensamma beslut alltid skall föregå Kyrkomötets, så bör också paragrafen i sin helhet få en annan lydelse, än den nu eger, ty med en sådan grundlagstolkning, som Utskottet i motiveringen antydt, kommer man icke till lösning af den frågan. Jag vågar till och med antaga, att, om förslaget, sådant det nu föreligger, blifvit af Riksdagen godkänt, Kongl. Maj:t ur mer än en synpunkt skulle hafva funnit sig förhindrad att fastställa beslutet; och jag kan således icke föreställa mig, att det ur någon synpunkt ligger vikt på, att

förevarande förslag varder af Andra Kammaren förklaradt hvilande till en följande riksdag.

Om ändring af 87 § Regeringsformen.

(Forts.)

Herr J. Rundbäck: Herr Talman! Flere talare hafva här inlåtit sig på betraktelser om Kyrkomötets rätt att taga initiativ eller huruvida Kyrkomötet endast skall gifva sitt samtycke till hvad statsmakterna beslutat. Men hvarken motionärens förslag eller Utskottets Utlåtande har en sådan omfattning, att denna sak der afhandlas. Hvarföre då tala om en sak, som ej blifvit vidrörd vare sig af motionären eller Utskottet? Derom kan man ju hafva olika meningar. Min åsigt är emellertid, att Riksdagen bör höras i första rummet, Kyrkomötet i det andra, hvilket ock öfverensstämmer med 87 § 2 mom. Regeringsformen, men som sagdt detta är en sak, hvarom nu ej är fråga; utan måste vi, såsom Herr Hedlund riktigt påpekat, hålla oss till ämnet. Här gäller det blott att söka bereda Riksdagen fria händer på kyrkolagstiftningens område.

Mot den invändningen, att den i fråga varande förändringen skulle ovilkorligen binda Riksdagen vid ett af densamma förut fattadt beslut, tillåter jag mig uppställa den frågan: kan verkligen någon ledamot af denna Kammare vilja påstå eller tro, att Riksdagen, efter att det ena året hafva antagit en lag på kyrkolagstiftningens område, året derpå skulle upphäfva detta beslut? Skulle detta vara förhållandet, då vore det icke att undra på om Utskottet lemnade åsido alla, äfven de viktigaste förslag, och uppsköte med deras behandling tills tre eller fyra år hade tilländalupit, så vida Riksdagen icke ville tillråda Kongl. Maj:t att anlita den stora apparaten med ett urtima kyrkomöte. Jag frågar om icke just detta är att binda händerna på Riksdagen!

Kan man — det må ursäktas mig, att jag upprepar frågan — på allvar tro, att Riksdagen skulle ådagalägga så litet konsekvens i sina handlingar, som den framkastade invändningen skulle gifva anledning att förmoda. Om det ock undantagsvis skulle inträffa, att ett en gång fattadt beslut anses behöfva återtagas, så stiftar man väl i alla fall icke lagar för undantagsfall, utan för regel. På samma gång jag dertföre hoppas, att min ofvanberörda fråga kan med nej besvaras, vågar jag tro, att det af Konstitutions-Utskottet tillstyrkta förslaget anvisar den rätta vägen i förevarande fall. Med antagande af detta förslag kunde nemligen de frågor, som väckas under loppet af tre till fyra år, vara undanljorda, tills Kyrkomötet sammanträder, och på detta sätt finge Riksdagen initiativet, hvilket jag i annat fall anser böra tillkomma äfven Kyrkomötet.

Jag hemställer för öfrigt, huruvida man kan tänka sig, att en Riksdag skall kunna medhinna behandlingen af den mängd frågor som måste vara hopade på en gång, eftersom Riksdagens ledamöter under de närmast föregående tre till fyra åren ej kunnat få fram ett enda förslag i kyrkolagsväg, huru nödigt och nyttigt det än må hafva ansetts vara! Jag finner detta omöjligt, åtminstone om man gör anspråk på en samvetsgrann och omsorgsfull pröfning. Men hvad menas väl med Riksdagens rätt att gemensamt med Konung och Kyrkomöte

Om ändring
af 87 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

stifta kyrkolag, då Riksdagen under tre, fyra år icke kan besluta ett jota härutinnan!

Jag tror således, att, om man betraktar frågan i all dess enkelhet, man skall hafva svårt att förkasta förslaget. Men vilja Herrarne stänga för Riksdagen detta lagstiftningsområde, så gerna för mig. Jag har intet annat intresse af saken än som svensk medborgare. Men då vi hafva en kyrkolag, som är nära 200 år gammal, så kan det nog behövas, att Riksdagen så småningom börjar göra ändringar deri; och vill man hafva någon garanti för att dessa ändringar skola blifva jemväl förbättringar, så är det min öfvertygelse, att man bör gå i den uti min motion angifna riktningen. Jag vågar därför hoppas att Andra Kammaren skall lemna sitt understöd åt motionen. Hvarom ej, skall den nog komma tillbaka för att, derom är jag förvissad, slutligen gå igenom. Afslås den nu, så visar detta, enligt min tanke, att Kammaren icke bryr sig om kyrkolagstiftningen.

För öfrigt anser jag, att de skäl, som anförs mot den föreslagna förändringen, icke äro af den betydighet, att de böra utgöra hinder för densammas antagande. Huruvida sedermera regeringen icke vill bifalla förslaget, är en sak, hvarom jag ej nu vill yttra mig. Dock hoppas jag, att hon skall göra det, då det ju står i full öfverensstämmelse med grundlagens både anda och bokstaf, att man bör hafva frihet att väcka förslag hos både Kongl. Maj:t och Riksdagen; en frihet, som dock, enligt hvad nyss framhållits, i här omhandlade frågor icke eges under en tidrymd af tre till fyra år.

Jag yrkar fortfarande bifall till utlåtandet.

Friherre Nordenfalk: Då frågan om kyrkomötets initiativ nu icke föreligger, tillåt jag mig icke heller att i mitt förra yttrande till bemötande upptaga den i reservationen till Utskottets betänkande gjorda anmärkningen, att Utskottet skulle hafva i denna del haft något uttalande. Såsom Herrarne behaga finna af betänkandet, förekommer der följande: »*Då emellertid denna fråga i öfrigt icke i motionen vidrörts och alltså någon ändring eller förklaring af gällande grundlagsbestämmelser i detta hänseende för närvarande icke påkallats, har Utskottet*» etc. Häraf synes det, att Utskottet i afseende å denna fråga icke velat göra något uttalande eller framlägga något förslag.

För min enskilda del ber jag likväl, eftersom denna fråga nu kommit på tal, få uttala den åsigten, att, då 87 § 2 mom. Regeringsformen talar om *samtycke* af allmänt kyrkomöte, kyrkomötet icke i kyrkolagstiftningsfrågor kan för närvarande sägas hafva något direkt initiativ annat än, såsom en talare anmärkt, i form af underdånig hemställan till Kongl. Maj:t. För ett »samtycke» måste ju fordras att något, hvartill man samtycker eller icke samtycker, redan förefinnes.

Hvad åter beträffar frågan, huruvida i kyrkolagstiftningsärenden Kongl. Maj:t först skall höra Riksdagen och sedermera Kyrkomötet eller om Kyrkomötets samtycke kan inhemtas förr än ärendet kommer till Riksdagen, så anser jag mig icke nu böra yttra mig derom, då en sådan fråga nu icke föreligger. Jag kan således icke

delade den ärade talarens på stockholmsbänken önskan, att Utskottet skulle i sitt förslag till lydelse af ifrågavarande grundlagsparagraf intaga någon bestämmelse i detta hänseende. Ty en sådan fråga har icke förelegat inom Konstitutions-Utskottet vare sig på grund af någon inom Riksdagen väckt motion eller till följd af något inom Utskottet framställt förslag.

Jag anhåller fortfarande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Lind: Jag skulle hafva varit motionären mycket mera tacksam än jag nu är, om han i sammanhang med denna fråga väckt motion om ändring i 114 § Regeringsformen i ändamål att borttaga kyrkomötets veto i kyrkliga angelägenheter. Jag anser, att det mycket väl kan gå för sig att framtaga kyrkomötet detta veto. Skulle någon kunna tro, att Riksdagen och Regeringen vilja missvårda kyrkan och religionen? Vare en sådan tanke långt ifrån mig! Svenska folkets representanter veta nog att hålla lära och kyrka i helgd.

Emellertid, då något förslag i denna riktning icke föreligger, ber jag nu få yrka bifall till Utskottets förevarande hemställan.

Herr Sjöberg: Jag skall endast tillåta mig med några få ord förlänga denna ändå nog öfverflödigt långa diskussion.

Herr Jöns Rundbäck framhöll i sitt senaste anförande icke en utan flere gånger, att han icke gerna kunde tänka sig möjligheten af, att Riksdagen skulle vara till den grad ostadig, att den fattade ett beslut en riksdag och ett annat en följande, och syntes anse detta vara en sådan orimlighet, att det nära nog skulle vara ett hån mot Riksdagens värdighet att förutsätta något sådant. Det förvånar mig, att en gammal riksdagsman, som Herr Jöns Rundbäck, hyser en sådan uppfattning. Ty vår erfarenhet både från de hänsöfna Rikets Ständers tid, likasom under det nuvarande representations-skicket, lär oss, att en omkastning i åsichter och beslut inom representationen alldeles icke är ovanlig, och att åtminstone vid en eller annan riksdag försök göras att ändra lagar och författningar af tenligen färsk datum. Detta är dock icke något eget för den svenska Riksdagen, utan man har tillfälle att göra samma erfarenhet i afseende å andra riksförsamlingar. Nu är det att märka, att en sådan ombytthet är så mycket mera tänkbar, som under den vanliga, lagbestämda tiden mellan kyrkomötets sammanträden ovilkorligen ett omval och understundom två omval af ledamöter i Andra Kammarerna ega rum. Vid sådant förhållande är det icke omöjligt, att en följande Riksdag eller åtminstone denna Kammarer kan i en fråga omfatta en åsigt, som väsentligen afviker från eller till och med strider mot den, som är uttalad i en af Riksdagen tillföre gjord framställning hos Kongl. Maj:t.

Hvad angår Konstitutions-Utskottets ärade vice Ordförandes antydning om den inskränkning i initiativ, hvaraf Kyrkomötet skulle vara besväradt, får jag bekänna, att jag icke kan dela denna mening, utan antager, att Kyrkomötet har ett obegränsadt initiativ inom kyrkolagstiftningens område. Om, såsom jag redan antydt, Kyrko-

Om ändring af 87 § Regeringsformen.
(Forts.)

Om ändring
af 87 § Rege-
ringsformen.
(Forts.)

mötet framställt ett förslag till ändring eller tillägg i någon § i kyrkolagen, och detta förslag är fullständigt formuleradt och affattadt, samt Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, gillar förslaget och framlägger det inför Riksdagen, som antager detsamma, blir det lag, såvidt jag förstår, utan att Kyrkomötet behöfver vidare höras. I detta synes mig leda till ett snabbare afgörande af kyrkolagsfrågor, än om man vid sådana frågors behandling skulle förfara på sätt Utskottet antydtt och föreslagit.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå samt förklarade sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i Ut-låtandet N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Utskottets omförmälda hem-ställan.

Omröstningen visade 88 ja mot 63 nej, i följd hvaraf Utskottets hemställan bifallits.

§ 3.

Om tillägg till
3 § Tryckfri-
hetsförord-
ningen.

Föredrogs Konstitutions-Utskottets Utlatande N:o 8, i anledning af väckt motion om tillägg till 3 § Tryckfrihetsförordningen.

I berörda inom Andra Kammaren afgifna motion (N:o 65) hade Herr A. Adlercreutz föreslagit vidtagande i grundlagsenlig ordning af sådan ändring i Tryckfrihetsförordningens 3 §, att omedelbart efter mom. 13 och före paragrafens slutpunkt insköttes ett nytt moment af följande lydelse:

14:o. Inbjudningar till lotteri, äfvensom lotteriannonser samt vinstlistor för enskilda eller utländska lotterier. Brottet straffas med böter högst Etthundra riksdaler.

Utskottet hade hemställt,
att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter uppläsning af nämnda hemställan, mot hvilken reservation inom Utskottet anmälts af Herrar von Ehrenheim, Friherre Hierta och von Möller, lemnades ordet till

Herr Adlercreutz, som yttrade: I slutet af motiveringen till *Om tillägg till*
 nu föredragna betänkande yttrar Utskottet några uppmuntrande ord *3 § Tryckfri-*
 till motionären, då det heter »att Utskottet, med villigt erkännande *hetsförord-*
 i öfrigt af det beaktansvärda i motionärens syfte» etc. Skada blott, *ningen.*
 att detta uttalande kommer först, sedan Utskottet bit för bit sönder-
 rifvit motionen och detta så grundligt, att det nästan vill synas, som
 om till och med ett litet stycke af Tryckfrihetsförordningen fått följa
 med, nemligen det, som handlar om juryinstitutionen.

Något hårdhänt har utan tvifvel behandlingen af min motion inom Utskottet varit. Först har man tagit dess yttre form och gestalt i noggrant betraktande, det vill säga sjelfva ordalagen i det formulerade förslaget, och då denna form icke befunnits behaglig och antaglig för Utskottet, har man deraf beredt ett vapen mot sjelfva motionen, under det man vid andra tillfällen, då en motions syftemål funnits vara godt, sökt jemka och ändra ordalydelsen så, att den bliifvit tillfredsställande.

Ett annat vapen mot motionen har Utskottet funnit i anmärkningen derom, att publikationer rörande *enskilda* otillåtna lotterier icke kunde vara att förvänta, då väl icke någon vore så oförständig att sjelf påpeka olofliga straffbara företag, som han hade för hand. I detta förmenande vill jag gifva Utskottet fullkomligt rätt. Förhållandet är dock, att jag i min motion icke med ett ord talat om de *enskilda* lotterierna, utan endast om de utländska, och orsaken, hvarföre de *enskilda* lotterierna fått komma med i sjelfva redaktionsförslaget, har varit den, att det syntes vara olämpligt, att man skulle förbjuda spridning af utländska lotteriannonser, men icke förbjuda sådana äfven för *enskilda* inhemska lotterier.

Slutligen kommer Utskottet till sjelfva hufvudsaken, nemligen frågan om publikationer rörande utländska lotterier, och derom menar Utskottet, att ingen väsentlig vigt bör anses ligga på dessa publikationer, enär de utländska lotterierna i allt fall göras kända genom agenter i landet och äfven genom utländska tryckalster. Om, såsom det vill synas, Utskottet med agenter förstår personer, som utbjuda sjelfva lotterna, så torde detta vara ett fullkomligt misstag, ty jag är viss på, att ett sådant utspridande af lotter förhindras genom de straffpåföljder, som deremot finnas i lag stadgade. Dessa agenter kunna i alla händelser icke blifva annat än postagenter.

Hvad åter beträffar de utländska tryckalstren, för så vidt de äro affattade på svenska språket, så torde korrektiv deremot finnas i 4 § 10 mom. Tryckfrihetsförordningen, och hvad de på främmande språk författade angår, så lära de väl icke hafva någon större verkan i vårt land.

Frågar man återigen, huruvida dessa publikationer i tidningar och tidskrifter utöfva något afsevärdt inflytande på antalet af de svenske män och qvinnor, som offra sina penningar på utländska lotterier, så kan jag icke tro, att under en tid, då hela affärsverlden snart sagdt rusar fram för att genom annonser om sin verksamhet förmå allmänheten att lyssna till hvad de hafva att bjuda på, annonsering på detta område icke skulle hafva någon betydelse. Jag tror mig veta, att ganska stora summor af utländska kollektörer

Om tillägg till
3 § Tryckfri-
hetsförord-
ningen.

(Forts.)

upppoffras för detta ändamål. Särskildt hörde jag nyligen af en tidningsutgifvare, hvilken själf icke intager dylika annonser, att han från en enda lotterikollektör en gång fått sig erbjuden en ersättning af ej mindre än 800 kronor för intagande af dylika annonser. För öfrigt vill jag icke ens tala om de rent af fabulösa summor, som, efter hvad man påstår, betalas till åtskillige tidningsutgifvare, som intaga lotteriannonser och hvilkas tidningar hafva stor spridning. Emellertid är det väl sannolikt, att så förståndigt folk, som dessa lotterikollektörer i allmänhet äro, de icke för ingenting kasta ut sina penningar, utan att de för dem finna sig få full ersättning genom ökad antal köpare af deras lotter. I det fallet tillåter jag mig verkligen tro, att kollektörerna själfva ega större erfarenhet och insigter än ledamöterna i det ärade Konstitutions-Utskottet.

För att slutligen gifva dödsstöten åt min motion framhåller Utskottet, att ett antagande af densamma skulle kunna gifva anledning till »allvarliga betänkligheter» och »betänkliga förvecklingar», härrörande dels deraf att begreppet lotteri enligt nuvarande lagstiftning skulle vara sväfvande och skiljaktiga åsigter i detta afseende gjort sig gällande hos olika domstolar, och dels deraf att tryckfrihetsmål prövas icke af ständiga domstolar, utan af en för hvarje fall särskildt tillsatt jury. Jag får bekänna, att fastän jag något så när sökt följa lagskipningens gång i vårt land, jag icke har mig bekant något annat åtal för öfverträdelse af förbudet mot lotterier, än det som för några år sedan anställdes mot utgifvaren af Svenska Familjjournalen, och der båda underrätterna fälde, men Högsta Domstolen frikände. Sedan dess tror jag att den åsigten temligen allmänt gjort sig gällande, att dylika företag äro af lagen oätkomliga, och någon villrådighet om hvad i detta fall nu är lag bör sälunda icke vara att befara. Jag tillåter mig äfven i Kammarens minne återkalla, att jag vid denna riksdag väckt och Kammarens majoritet bifallit ett förslag, att den lag, som för närvarande förbjuder lotterier, måtte erhålla en sådan lydelse, att den jemväl vore tillämplig på sådana med vinsters utdelande förknippade företag, som, enligt hvad jag nyss nämnde, varit föremål för åtal, men i högsta instansen förklarats icke kunna enligt nu gällande lag anses såsom lotteri. Det skulle vara för mig intressant, om någon af Utskottets ledamöter kunde medelst anförande af något annat åtal visa, att jag i detta fall misstagit mig.

För öfrigt kan jag icke neka, att det icke så litet förundrar mig, att Konstitutions-Utskottet velat i en fråga af så pass ringa betydelse som publikation om lotterier rigta ett angrepp mot själfva juryinstitutionen. Man kan om lämpligheten af denna institution hysa olika åsigter, men att dess användbarhet för bedömande af slika frågor skulle sättas i tvifvelsmål, det hade jag icke väntat mig, synnerligast som den uppgift, som i dylika mål skulle åligga juryn, icke blefve synnerligen svår. Först afhandlas ju saken parterna emellan inför domstolen, sedan lemnar domaren en sammanfattad redogörelse af målet och derefter sammanträder juryn och har att ställa sig till efterrättelse regeln att hellre fria än fälla i tvistiga fall. Om Utskottet hyser tvekan att i ett sådant fall, hvarom nu är fråga, öfverlemnna afgörandet åt en jury, så vill jag fråga, hvad Utskottet säger om

hela den långa raden af mål i 3 § Tryckfrihetsförordningen, af hvil-
 kas utgång ofta en människas hela väl eller ve kan vara beroende
 och der det blir nödvändigt att ingå i ganska skarpa och fina dis-
 tinktioner. Om jag med min motion icke vinner något annat resul-
 tat, så är det dock ett ganska märkligt sådant, detta Utskottets
 uttalande om juryinstitutionen i allmänhet.

*Om tillägg till
 3 § Tryckfri-
 hetsförord-
 ningen.
 (Forts.)*

Jag har nu hunnit fram till de af mig i början af anförandet
 åberopade slutorden i Utskottets betänkande och ber nu att få göra
 en vändning helt om och dervid sammanfatta skälen till försvar för
 min motion. Syftmålet med densamma har varit beaktansvärdt, det
 är äfven af Utskottet erkänt. Icke heller har frågan så stora dimen-
 sioner, att Utskottet med fog bort hysa någon tvekan att åt en jury,
 så länge denna institution står kvar för behandlingen af tryckfrihets-
 mål i allmänhet, öfverlemnna afgörandet jemväl i de fall, hvarom här
 är fråga; och detta så mycket mindre, som, efter min åsigt, uppfatt-
 ningen om hvad med lotteri enligt nu gällande lag förstås, alldeles
 icke kan sägas vara sväfvande. Jag tror äfven att man med visshet
 kan säga, att de utländingar, som annonsera om lotterier, derigenom
 åstadkomma en ganska betydlig tillökning i de spelandes antal, och
 allt detta synes mig utgöra fullt bevis för att ett förbud mot sådana
 publikationer bör åvägabringas.

Kommer jag då slutligen till den af mig föreslagna redaktionen,
 var det kanske ett fel af mig, att jag icke närmare utvecklat min
 mening med densamma, hvilken, så vidt jag kunnat fatta, blifvit
 missförstådd af Utskottet. Som bekant hafva Fullmäktige i Riksgälds-
 kontoret en gång upptagit ett jernvägslån på sådana vilkor, att med
 obligationerna vore förenade vissa premier. Det var således ett
 lotteri, inrättadt af staten sjelf. Detta sätt att upptaga lån blef emel-
 lertid af efterföljande Riksdagar ganska allvarsamt klandradt, och
 det har aldrig sedermera visat sig någon tendens hos svenska Riks-
 dagen att ånyo begagna detta lånesätt. Jag har således vid uppgö-
 randet af detta lagförslag trott mig kunna i den fullaste utsträckning
 upptaga förbudet emot inbjudningar till lotteri äfvensom lotteriannon-
 ser. I fråga åter om vinstlistor måste jag antaga, att då ännu åts-
 killiga år återstå, innan det nyssnämnda svenska statslotteriet blir
 fullkomligt afslutadt, det intill dess torde blifva nödvändigt att vinst-
 listor för detsamma publiceras. Detta har varit anledningen, hvarför
 jag ansett förbudet böra gälla vinstlistor endast för utländska och
 enskilda lotterier.

Den enda anmärkning mot redaktionen, som synes mig ega nå-
 got sken af befogenhet, är den att undantag icke gjorts för sådana
 lotterier, hvilka med länsstyrelsernas särskilda tillåtelse kunna brin-
 gas till stånd, dels för uppmuntran af konst och dels för välgörande
 ändamål. Dessa slags lotterier hafva dock, såvidt jag erfarit, städe
 varit af så enskild natur och så begränsadt omfång, att någon publi-
 kation af dem icke varit behöfelig. Jag räknar nemligen icke hit
 dessa utlottningar, som förekomma inom åtskilliga konstföreningar
 och för hvilka, såvidt jag vet, särskildt tillstånd af länsstyrelserna
 aldrig begäres. Sådana föreningar anses vara bildade för att upp-

Om tillägg till muntra skön konst, och för detta ändamål af föreningen inköpta
 3 § Tryckfri- taflor utlottas sedermera, utan att någon lottförsäljning egt rum, emel-
 hetsförord- lan föreningens egna ledamöter. Emellertid har jag ingen anledning
 ningen. att motsätta mig en förändring af lagförslaget uti nyssnämnda af
 (Forts.) Utskottet angifna syfte.

Nu har denna Kammare för kort tid sedan med ganska betydlig majoritet beslutat att söka verka derhän, att förbudet emot enskilda lotterier måtte varda utsträckt. Jag förmodar att alla de, som då bildade majoriteten, och ännu flera af Kammarens ledamöter, som önska att vi svenskar icke bortspela våra penningar på utländska lotterier, skola omfatta denna min motion med lika intresse. Förslaget har emellertid denna riksdag fallit genom Första Kammarens beslut, enligt hvilket min motion förkastats med 55 röster emot 50. Det skulle således icke tjena till något att återremittera frågan. Men om denna Kammare önskar att den vid en följande riksdag åter väckes till lif, torde den deråt gifva ett uttryck genom att åt förslaget, om det än icke synes en hvar fullt tillfredsställande, lemna sitt bifall. Jag vågar för den skull anhålla om afslag å Utskottets betänkande och bifall till min motion.

Friherre Nordenfalk: Jag vill icke med den ärade motionären inlåta mig i tvist om hvilka af Utskottets motiv må vara af mera eller mindre vigt, men deremot skulle jag vilja bemöta hans påstående, att Utskottet hårdhänt behandlat hans motion. I detta hänseende får jag genmäla, att, då Utskottet i slutet af betänkandet förklarar sig, »med villigt erkännande i öfrigt af det beaktansvärda i motionärens syftemål», böra hemställa om afslag å motionen, det icke torde med skäl kunna sägas, att Utskottet begagnat sig af den hårdhänta form, som allt emellan påträffas uti utskottsbetänkanden, der en motion aistrykes.

Hvad beträffar de motiv, som föranlett mig att i denna fråga instämma med Utskottets stora flertal, så äro de hufvudsakligen tvenne. Det ena är farhågan att en lagstiftning i den af motionären föreslagna riktning möjligen skulle kunna så kringgås, att deraf skulle följa större skada än med den nu uppenbara och kritiken underkastade publikationen. Det andra och för mig viktigaste motivet — och jag hemställer, huruvida detta icke väger något — är, att denna Kammare den 17 sistlidne Mars, med anledning af Andra Tillfälliga Utskottets Utlåtande N:o 5, beslöt, att *Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om sådan förklaring af hvad med lotteri i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1844 förstås, att det med samma förordning åsyftade ändamål må kunna vinnas fullständigare, än hvad som hittills visat sig vara fallet.* Då så nyligen en förklaring blifvit begärd af hvad med lotteri bör förstås, synes det mig icke vara lämpligt att nästan samtidigt i Tryckfrihetsförordningen införa nya bestämmelser, angående just det ord, öfver hvars betydelse man begärt en förklaring. Detta förefaller åtminstone mig vara högst oegentligt.

För öfrigt och förutom den ofullständighet uti förslaget, som, enligt hvad motionären sjelf medgifvit, der finnes, skulle jag kunna påvisa en och annan oegentlighet i detsamma. Jag tror mig emel-

lertid kunna försäkra att, om Utskottet ansett det vara skäl att föreslå en lagstiftning uti ifrågavarande hänseende, det icke skulle hafva undandragit sig att göra ett försök till de förtydliganden i motionens ordalag, som kunde hafva befunnits befogade. Att emellertid, såsom nämnt är, Riksdagens nyligen fattade beslut om att begära en förklaring öfver hvad med lotteri bör förstås, voro ett af de bestämmande motiven för Utskottet, derom tror jag icke jag misstager mig.

Om tillägg till
§ Tryckfri-
hetsförord-
ningen.
(Forts.)

Jag skall icke, då frågan redan är fallen genom Första Kammarens beslut, längre upptaga tiden, utan får endast hos Herr Talman anhålla om proposition på bifall till Utskottets förslag.

Herr Borg: Herr Talman! Mine Herrar! Då denna motion väcktes, var jag ganska nöjd dermed i den föreställningen, att den skulle kunna bidraga till afhjelpande af ett ondt genom att minska hägen för lotterier. Den diskussion, som här blifvit förd och i synnerhet den, som fördes i Konstitutions-Utskottet, har dock bragt mig på andra tankar, och jag har kommit till ett aldeles motsatt resultat mot den ärade motionären. Konstitutions-Utskottets vice ordförande har redan påpekat ett af de för Utskottet bestämmande motiven, hvilket också i Utskottets Utlåtande blifvit anfördt, det nemligen att frågan om sjelfva begreppet lotteri befinner sig något sväfvande, hvidan denna Kammare beslutat begära en utredning af hvad som med lotteri menades. Under sådana förhållanden synes det mig vara väl tidigt att väcka ett sådant förslag som det ifrågavarande, äfven om det annars hade skäl för sig.

Hvad formen i detta af motionären väckta förslag angår, så medgifver jag gerna, att, om Konstitutions-Utskottet funnit saken i öfrigt värd att behjertas, Utskottet nog också funnit ett sätt att göra formen någorlunda lämplig. Men alldenstund Utskottet temligen enhälligt, på några få undantag när, var emot saken, så var det icke heller skäl att vidare egna sig åt formen.

Motionären har här i sitt anförande antydtt, att agenter, som numera hufvudsakligen och mycket mer än tidningar bedrifva lotterifaffärer, kunde straffas för sitt företag, för dylika affärer. Men jag hemställer till honom, huru det står till i landet om Konungens Befallningshafvande och andra myndigheter så illa hafva tillsyn i afseende på lagarnes efterlefnad, att sådana brott kunna ostraffadt begås, såsom de allmänt anses begås och såsom af diskussionen här blifvit upplyst, att öfverallt i landet sker; det vill säga öfverallt i landet — det är en känd sak — drifva agenter sitt spel och utkolportera tusentals, ja, hundratusentals lotteriinbjudningar, prislister och dylikt. Nu föreställer jag mig, liksom Utskottet, att tidningarne i detta afseende verka mycket mindre skadligt än agenterna. Detta hindrar ju dock icke, att lotteriannonser äfven i tidningar kunna verka illa, men fråga är, huruvida icke förbud eller de straff, som man föreslagit mot sådana annonser, skulle hafva en aldeles motsatt verkan, mot hvad man åsyftat. Jag föreställer mig nemligen såsom ganska lättförklarligt, att, om en tidningsutgivare skulle vilja sätta sin egen vinst öfver allt annat, en sådan person ofantligt lätt skulle kunna kringgå

Om tillägg till
§ Tryckfri-
hetsförord-
ningen.
(Forts.)

en lag sådan som den föreslagna, emedan, om han icke intager annonser, han kan intaga artiklar om saken, och jag frågar då om icke den sista villan blir värre än den första. Om han intager artiklar, som sysselsätta sig med dessa affärer och tala om de stora vinsterna, så torde frestelsen till lotterispel blifva mycket större än eljest, alldenstund i senare fallet redaktionens ord torde hafva någon rekommenderande betydelse, då deremot lotteriannonserna måste af befolkningen mottagas med ett visst misstroende. Jag tror således att man på det hållet icke skulle kunna åstadkomma hvad man åsyftat. Motionären fäste också, såsom mig synes, alltför ringa vikt vid de utländska tidningarne, hvilka icke skulle kunna åtkommas af svensk lag. I närvarande stund prenumereras här i Sverige på omkring 5,000 utländska blad, och jag antager, att minst lika många komma in genom bokhandeln och under korsomslag. Ett så respektabelt antal utländska tidningar skulle hafva rättighet att här sprida sina annonser! Och nog tager befolkningen reda på annonsernas innehåll genom egna eller andras öfversättningar, ty den, som icke sjelf kan öfversätta dem, finner nog andra, som hjälpa honom dermed; och att de derigenom blifva kända af en stor publik, är alldeles obestriddigt, ty man kan naturligtvis icke urklippa de utländska annonserna eller på ryskt manér stryka öfver dem. Detta är en punkt, som är ganska beaktansvärd.

Slutligen vill jag hemställa till den ärade motionären, huruvida han känner till någon grundlag i världen, som sysselsätter sig med lotteriannonser. Det hindrar nu visserligen icke, att vår grundlag ju kunde göra det, om det befunnas nyttigt för det allmänna — det medgifver jag gerna — men jag frågar, huru det skulle taga sig ut i en grundlag att hafva stadganden om lotteriannonser, om hvilkas moraliska beskaffenhet meningen här och i utlandet är så delad. Här betraktar man dem såsom någonting omoraliskt, under det de i Danmark, Tyska riket, Italien, Österrike med flera länder ingalunda så anses. Jag frågar: Huru skulle det väl taga sig ut, om vi ansåge denna sak, som dock är så omtvistad, vara af den beskaffenhet, att vi till och med i våra *grundlagar* borde införa ett stadgande derom, hvarigenom vi kunde komma åt lotteriannonser. Våra grundlagar må hafva många svaga punkter, men icke är det väl skäl att på detta sätt öka dessa punkters antal. Det gifves för öfrigt en mängd handlingar, som äro mera brottsliga än lotterispel. Jag frågar, om det icke t. ex. är mycket brottsligare, att en person försäljer spritdrycker till en annan, som redan är drucken, och derigenom blottställer honom för fara att blifva tjuf, mördare o. s. v.? Sådant borde väl då med ännu mycket mera skäl förbjudas i grundlagarne. Sägna hvad man vill om lotteriannonserna, så hafva de hittills icke förorsakat vare sig mord eller annat dermed jemförligt brott.

Detta är det hufvudsakliga af hvad jag ville hafva sagt i frågan. Här har under diskussionen råkat komma en liten antydning om tryckfriheten, vid hvilken antydning man dock icke torde behöfva synnerligen rästa sig. Hvad sjelfva saken angår, så har jag, korteligen, kommit till det resultat, att ehuru jag skulle önska, att lotteriannonserna indroges och att spelandet på utländska lotterier måtte aftaga

och efter hand upphöra, detta syftemål likväl icke kan vinnas på det sätt, som nu är föreslaget. Derigenom skulle man till slut endast råka in i farligheter i afseende på tryckfrihetsförhållanden och dylikt, hvilka farligheter man väl helst torde böra undvika. På grund af hvad jag sålunda anfört tager jag mig friheten att hos Herr Talmannen anhålla om bifall till Utskottets förslag.

*Om tillägg till
§ Tryckfri-
hetsförord-
ningen.
(Forts.)*

Herr Ekenman: Jag hade icke ärnat uppträda i denna fråga, då den synes mig vara af motionären så fullständigt utredd, att något i det hänseendet icke återstår att tillägga. Men med anledning af ett par under diskussionen fälda yttranden ber jag att få säga några ord.

En ledamot af Konstitutions-Utskottet sade, att motionären skulle sjelf hafva förklarat sitt förslag vara oantagligt. Detta måste bero på något misstag. Så föllo icke motionärens ord. Och det säger sig sjelft, att när motionären slutade med att yrka bifall till förslaget, så var detsamma icke, från hans synpunkt sedt, oantagligt. Jag tror för öfrigt, att, om man sammanställer förslaget med de öfriga grundlagsparagrafer, hvartill detsamma hänför sig, det mycket väl låter försvara sig.

En annan talare yttrade, så vidt jag rätt hörde hans ord, att förslaget icke förtjenade afseende, och att man skulle söka hot i 1844 års författning, helst sedan Riksdagen nu beslutit att till Kongl. Maj:ts ingå med begären om bestämmande af hvad med »lotteri» i allmänhet bör förstås. Häri ligger väl också ett misstag. Det beslut denna Kammare sålunda fattade, afsåg att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på, att 1844 års författning icke längre vore effektiv, och att vissa paragrafer deri behöfde omredigeras; men icke att få en generel definition å hvad med lotteri under alla förhållanden kan menas.

Här yttrades vidare, också af en ledamot af Konstitutions-Utskottet, att förslaget, om det antoges, icke skulle medföra åsyftadt resultat, alldenstund de utländska tidningarne fortfarande komme att sprida lotteriannonser inom landet. Det finnes dock bot äfven för detta, om man blott går den väg, som vid denna riksdag blifvit antydd, eller med andra ord förbjuder befördran med allmänna posten af tidningar, som innehålla dylika annonser. Jag tror, att ehuru förslaget om en sådan åtgärd fallit vid denna riksdag, det dock har så goda skäl för sig, att en kommande Riksdag icke behöfver hysa den ringaste betänklighet att återupptaga detsamma. Och jag styrkes så mycket mer i denna min öfvertygelse, som Generalpostdirektören i Första Kammaren förklarar den föreslagna åtgärden alldeles icke vara utförbar.

Hvad beträffar verkan af det nu föreliggande förslaget, derest det antages, har man invändt, att densamma skulle blifva föga märkbar, emedan det finnes många andra sätt att sprida lotteriannonser, såsom t. ex. genom bref, cirkulär m. m. Ja, genom bref och cirkulär spridas rätt mycket lotteriannonser. Dessa utländska kollektörer skaffa sig stats-, handels- och adresskalendrar och komma derigenom i besittning af på sin höjd 5 å 6 tusen namn. Men helt annor-

Om tillägg till
3 § Tryckfri-
hetsförord-
ningen.
(Forts.)

lunda ställer sig saken genom annonser i tidningarne. Vi veta huru en enda morgontidning uppgifver sig hafva 40 à 50 tusen läsare. Man behöfver då icke göra sig skyldig till öfverdrift, om man påstår, att genom tidningarne spridas lotteriannonser till flere hundratusentals läsares kännedom, under det att spridningen på annat sätt inskränker sig till endast några få tusen. Jag tror således att verkan af förslaget skulle för själfva saken, d. v. s. för lotteriernas beaktgörande, vara rent af förkrossande; och detta bör äfven utgöra ett kraftigt skäl för att icke motsätta sig förslaget.

Slutligen yttrade den talare, som sist hade ordet, att hon såg saken från moralisk synpunkt, och att vi i sådant afseende vore på afvägar. Men det är ej nödvändigt att se saken ur uteslutande moralisk synpunkt, ehuru jag visst tror den i sådant hänseende vara beaktansvärd; ty den har ock en ekonomisk sida af stor betydelse. Det torde nemligen icke vara obekant, att åtskilliga millioner gå ur landet till lotterikollektörer i Hamburg och Köpenhamn; och ensamt den omständigheten är mig tillräcklig anledning att förena mig med motionären samt yrka bifall till hans förslag.

Herr Danielsson: Motionären åberopade i sitt anförande, bland annat, sista orden i föreliggande betänkande, deri blifvit inlagdt ett villigt erkännande af det beaktansvärda i det syfte, som med motionen afses. Jag får för min del säga, att jag icke varit med om att tillskapa de orden. Jag ville tvärtom, att man icke skulle berömma en sak, som man icke ville befrämja; men då man inom Utskottet ansåg, att man måste vara artig, då motionären vore en framstående person, så ville jag icke motsätta mig införandet af det lilla erkännandet. De i Utskottsbetänkandet införda orden hafva således ingenting annat att betyda.

Det skulle emellertid förundra mig om denna Kammare skulle afslå Utskottets framställning, då, enligt min åsigt, Utskottet bjudit så goda skäl, att dess hemställan mycket väl kan försvaras; men jag vill dock i likhet med Utskottets vice ordförande hänvisa på det beslut, Kammaren redan fattat, och att frågan således vid ett föregående tillfälle i år redan blifvit afgjord; och det är väl lämpligt att man afvaktar hvad Kongl. Maj:t kommer att göra åt saken och icke fattar vidare beslut i frågan, förrän det blifvit utredt hvad som skall hänföras till lotteri eller icke. För öfrigt om man läser Tryckfrihetsförordningens 3:dje paragrafs 13 olika moment, så finner man, att de äro af helt annan betydelse, än det nu föreslagna 14:de momentet skulle erhålla; och jag tror icke — det är en alivarsam sak, hvarom här är fråga — att det kan vara med grundlagens anda och mening öfverensstämmande att i densamma införas bestämmelser, som skulle komma att likasom utöfva förmynderskap inom hvarje hem öfver hvarje myndig och själfständig persons handlingar. Icke heller tror jag det kan vara klokt att på detta sätt ingripa i den enskildes göranden och lätanden; ty det synes mig, som om man gerna kan tillåta hvar och en att hushålla i detta fall som han för godt finner, helst dylika bestämmelser kunna af den, som det vill, mycket lätt kringgås, såsom t. ex. genom kollektörer och med postens

tillhjälp. Man har i detta fall talat om postförbud. Ja, detta skulle just innebära ett erkännande af vår egen oförmåga att förstå, hvad som är rätt; och att införa förbud för tidningarna att publicera lotteriannonser, skulle föranleda så mycket trassel och så mycken oreda i alla förhållanden, som man gerna kan tänka sig. För min del anser jag det vara onödigt att framkalla något dylikt.

Om tillägg till § Tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Jag skall icke vidare upptaga Kammarens tid, sedan jag nu fått angifva min ståndpunkt i denna fråga, deri Kammaren naturligtvis själf får uttala sin åsigt. Jag har för min del bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit, och har nu ingen anledning att frångå denna min förut i Utskottet uttryckta mening. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr Samuel Jonsson i Hvetlanda: Det var Herr Ekenmans yttrande som uppkallade mig; eljest hade jag icke ämnat begära ordet i denna fråga.

Jag vill börja med tillkännagifvandet, att jag finner motionärens syfte vara godt, och jag skulle gerna hafva velat instämman med honom, om jag varit fullkomligt öfvertygad om att detta syfte kunde vinnas; men huru man än må förbjuda publicerande i tidningar af de fördömliga lotteriannonserna, så finnas dock utvägar att sprida dem till hvarenda vrå af vårt land, t. ex. genom bref, som i tusental befordras genom posten och spridas till alla samhällsklasser. Skulle man nu gå så långt, som att förbjuda posttjenstemännen att taga emot dylika försändelser, huru skulle man då förfara vid genomförandet af ett sådant förbud? Då skulle man ju nödgas utsträcka förbudet till alla bref, som i det afseendet kunde anses misstänkta. Jag befarar, att man skulle nödgas gå så långt i inskränkningar, att det skulle lända till skada för så väl det allmänna som den enskilde. Man har sagt, att de utländska lotterierna draga flera millioner kronor penningar ur landet. Ja, det enda radikala sättet att förekomma detta, vore, enligt min åsigt, att stifta inhemska lotterier, som kunde göra, att våra penningar stannade inom landet. Att deremot förekomma lotterispel genom förbud, sådana som de ifrågasatta, låter sig icke göra, så inrotadt har det blifvit bland befolkningen i vårt land.

För min del yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Hedin: Jag skall be att få erinra, att det förmynderskap, om hvilket representanten för Öland talade, fruktas icke af dem, som detta förmynderskap skulle komma att drabba. Jag har haft den äran att å ett stort antal svenska tidningsmäns vägnar till Kongl. Maj:t öfverlemna en petition i samma syfte som motionärens förslag. Jag har icke blott utfört detta uppdrag, utan jag har äfven med full öfvertygelse om det rätta deruti deltagit i det beslut, som föregick petitionen. Dermed är också sagdt, att jag till alla delar instämmer med motionären och yrkar bifall till hans förslag.

Herr Petter Persson i Isie: Utan tvifvel äro vi alla ense om, att lotterispel, speciellt de utländska, är ett ondt, som man bör söka bot för, om sådan kan stå att finna. Jag tror emellertid icke, att

Om tillägg till
3 § Tryckfri-
hetsförord-
ningen.
(Forts.)

man kan vinna detta mål genom de åtgärder, motionären föreslagit, synnerligast som jag har mig bekant, att i min hemort, och så lär det vara på flera andra ställen, tusentals lotteribref årligen anlända till enskilda personer, om hvars namn och adresser lotterikollektörerna få kännedom dels genom adresskalendrar och dels genom särskilda uppgifter från personer inom orten. Ja, till och med tjänsteständringar, husmän och allt slags folk erhålla sådana bref blott de hafva någon penning att spela bort.

Då jag således icke tror, att bot för detta onda kan vinnas genom att antaga motionärens förslag, yrkar jag bifall till Konstitutions-Utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Jonas Andersson i Häckenäs: Då Utskottets motivering för dess hemställan om afslag å motionen är så fullständig, som den gerna kan blifva, så inskränker jag mig till att på grund af hvad Utskottet sålunda anfört yrka bifall till dess förslag.

Herr Hammarberg: Ehuru frågan för denna riksdag redan förfallit genom Första Kammarens antagande af Utskottets förslag, anser jag dock vara af vigt, att Andra Kammaren genom att bifalla motionen visar, att den önskar, att något göres i det syfte, motionen innehåller. Jag anser detta vara så mycket mer viktigt, som här under diskussionen fälts yttranden, gående i den riktning, att man icke allenast icke vill göra något för att förhindra spridningen af redan befintliga lotteriers annonser, utan att man till och med vill inrätta nya svenska lotterier.

Då jag för min del vill göra något för att stäfja den hos oss rådande spellustan, som icke blott orsakar, att mycket penningar dragas ur landet, utan äfven verkar demoraliserande på en stor del af befolkningen, ber jag att, jemte det jag instämmer i motionärens yttrande, få yrka bifall till hans motion.

Herr Granlund: Det är märkvärdigt, att lotterierna inom denna Kammare synas under denna riksdag erhålla allt fler och fler försvarare. Ja, man vill till och med befrämja lotterispelet, ty man har talat om lämpligheten af att inrätta inhemska penningelotterier, för att dymedelst återgå till den gamla tiden. En talare sökte här-omdagen i ett varmt och vältaligt föredrag inom denna Kammare framhålla industrilotteriernas välsignelsebringande verksamhet och påpekade dervid, hurusom många glädjetårar fälts med anledning af dessa inrättningsars bestånd och verksamhet. Jag vill i visst afseende gifva honom rätt härutinnan, nemligen att de så kallade industrilotterierna inom landet varit i vissa fall välgörande, då många ung och hoppgifvande konstnär och handtverkare till dem fått sälja sina alster af konst och industri och derigenom fått tillfälle att göra sig kända, men jag tror dock, att lotterierna framkallat långt flera *de felslagna förhoppningarnes tårar*. Mången familjefader har på lotteri spelat bort en stor del af den arbetsförtjenst han med stor ansträngning förtjenat, och han har med oro och ängslan städs afvaktat dragningslistornas offentliggörande, och då familjen möjligen

en gång huggas med en vinst af en obetydlig summa, har detta eggat ännu mer till fortsättning och mången har på lotterispelet offrat stora summor, som således gått förlorade för familjen och lemnat en bitter ånger kvar. I den ort jag tillhör spelar man ganska allmänt, fastän ofta i tysthet, på dessa utländska penninglotterier och så är förhållandet inom hela landet, hvilket gör att jag för min del högligen önskar, att man för att stäfja detta ofog i Tryckfrihetsförordningen inför sådana stadganden, som Herr Adlercreutz i sin motion föreslagit.

Om tillägg till § Tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Här har sagts, att man icke bör hindra någon svensk medborgare att, om han vill, försöka sin lycka på utländska lotterier. Det är sant, att man så mycket som möjligt bör akta sig för att göra intrång på den fria viljan. Men då representationen finner, att lotterispelet verkar demoraliserande på befolkningen och gör landet förluster, bör representationen, långt ifrån att genom nya lotteriers inrättande i landet befrämja spellustan, snarare söka att om möjligt stäfja densamma.

Jag yrkar bifall till motionen.

Friherre Nordenfalk: Med anledning af den siste talarens uttalade önskan, att Kammaren genom bifall till motionen måtte gifva ett uttryck deråt, att den ogillade lotterispelet, ber jag att få erinra, att Kammaren under denna riksdag redan haft ett sådant tillfälle och jemväl begagnat sig deraf, nemligen då Kammaren den 17 sistlidne Mars beslöt aflåtandet af den skrifvelse, som jag för en stund sedan tog mig friheten uppläsa. För sådant ändamål behöfver åtminstone Kammaren alltså icke bifalla den nu ifrågavarande motionen.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de meningar som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner, dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, Herr Adlercreutz' motion måtte bifallas; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd, hvadan en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Konstitutions-Utskottet hemställt i dess Utlåtande N:o 8,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets berörda hemställan, antagit det förslag, som innefattas uti Herr Adlercreutz' i ämnet väckta motion.

Omröstningen försiggick och utföll med 75 ja mot 73 nej; varande således Utskottets hemställan bifallen.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 5 (i samlingen N:o 18), öfver Herr A. P. Linds motion, N:o 151.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 31, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts nådiga propositioner som ock enskilde motionärers framställningar i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf.

Punkterna 1—4.

Biföllos.

Om eftergift af kronans rätt till danaarf efter aflidne P. W. Lindberg.

I *punkten 5* hade Utskottet yttrat sig öfver Herr *Liss Olof Larssons* inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 139, deruti föreslagits, att Riksdagen måtte eftergifva kronans rätt till danaarf efter aflidne Garfvaren P. W. Lindberg till förmån för Leksands församling, att användas för anordnande af slöjdundervisning i församlingens folkskolor samt till förökande af sockenbiblioteket; och hade Utskottet hemställt,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande denna hemställan anförde motionären

Herr Liss Olof Larsson, hvilken inom Utskottet reserverat sig vid förevarande punkt: Jag får till en början förklara, att jag icke hyser mycket hopp om bifall till min motion, men då jag icke funnit något giltigt skäl för Utskottet att afslå denna motion mer än andra, väckta i samma syfte, har jag icke kunnat vara med om att godkänna Utskottets hemställan, därför Utskottet i sjelfva verket icke anført några skäl.

Utskottet säger nemligen, att det icke föreligger några särskilda skäl, på grund hvaraf man skulle bifalla min motion. För så lång tid jag varit ledamot af Stats-Utskottet och för hela den tid, det nya representationssättet varit gällande, likasom äfven för de näst föregående riksdagarne har jag sett efter, huru Riksdagen i liknande fall förut gjort, och jag har dervid funnit, att den bifallit alla förslag om danaarfs afstående till kommun. Det finnes icke mer än ett enda exempel, då en sådan framställning icke vunnit Riksdagens bifall, nemligen vid 1867 års riksdag, då en motion om danaarf till en kommun inom mitt komitentskap, hvilken motion olyckligtvis också var väckt af mig, af Riksdagen afslogs. Något annat exempel på, att Riksdagen afslagit en dylik framställning, finnes icke förr än sistlidne års riksdag, då Riksdagen afslog ett par motioner, der fråga var om afstående af danaarf till förmån för ett par städer, men för landskommun har det icke förut händt. Det synes sålunda nästan, som det skulle finnas något särskildt skäl, hvarför kommuner inom

mitt komitentskap skola behandlas på annat sätt än öfriga kommuner i landet. Jag vet dock icke något sådant skäl. I den afdelning inom Stats-Utskottet, som först behandlade min motion, sades, såsom ock i dess afgifna förslag till utlåtande inflöt, att den här ifrågavarande kommunen vore folkrik och ingalunda vanlottad, och att den derföre icke kunde komma i åtnjutande af den begärda förmånen. Om jag nu hade fått den tillfredsställelsen att i Utskottets betänkande få läsa detta, att den ifrågavarande kommunen vore i jämförelse med andra kommuner välmående, så hade detta ju ändock varit en tröst att erbjuda mina komitenter. Men Utskottet fann för godt att stryka dessa afdelningens skäl, sedan jag inom Utskottet tagit mig friheten visa, att raka motsatsen mot hvad afdelningen påstått var verkliga förhållandet. Utskottet fann sig häraf öfvertygad och strök derför talet om att kommunen var välmående. Icke heller yttrandet, att kommunen var folkrik, fick kvarstå, ty, sedan jag med exempel visat, hurusom små kommuner fått stora danaarf, fann man orimligheten af att komma med det skälet, att, derför att det var så många, som skulle erhålla del i förmånen, borde den icke medgifvas. Slutligen kom man med det skälet, att här icke föreläge några »särskilda omständigheter». Om Utskottet åtminstone velat säga, hvilka dessa »särskilda omständigheter» skulle vara, så hade man kunnat söka anskaffa några sådana »särskilda omständigheter», men derför har Utskottet visligen tagit sig tillvara, och nu står man der och vet icke hvad som fattats; något måste dock hafva fattats, eftersom motionen icke vunnit Utskottets bifall. I en mängd andra likartade motioner hafva inga »särskilda omständigheter» blifvit förebragta, men Utskottet har dock tillstyrkt desamma, utan att någon reserverat sig deremot; det är endast i fråga om danaarf till förmån för Leksands församling, som Utskottet ansett, att sådana »särskilda omständigheter» borde förebringas. Men då jag icke vet, hvori dessa »särskilda omständigheter» skulle bestå, har jag icke kunnat förebringa andra skäl än dem, som jag i min motion anförte. Jag har i motionen påpekat, hurusom denna person, efter hvilken danaarf nu fallit, inflyttade till Leksands kommun för många år sedan; han egde då ingenting, men genom välvilliga personers i socken medverkan kunde han uppsätta en garfververkstad, och derpå samlade han en liten förmögenhet, hvilken nu, då inga arvingar finnas, förklarats för danaarf. Han talade ofta om, att han efter sin död skulle till orten afstå den lilla förmögenhet, som han der förvärfvat, men under sista året af sin lefnad blef mannen sinnesrubbad, hvarför något testamente med laga kraft icke kunde upprättas, och så dog mannen och den efterlemnade tillgången blef danaarf.

Jag har sett efter i åtskilliga af de senare årens riksdagsförhandlingar och funnit, att danaarf afståtts vid 1862—1863 årens riksdag till städerna Marstrand, Ronneby, Hudiksvall och Waxholm samt vid 1865—1866 årens riksdag till Dala pastorat, Strömstad, Södertelje, Upsala och Hakarps socken, utan att några »särskilda omständigheter» blifvit förebragta. Stats-Utskottet har alltid hemställt, att Riksdagen, såsom förut skett, ville bifalla dessa framställningar. 1867 tillföll danaarf Falun på grund af enskild motion. 1868 väcktes ingen sådan motion. 1869 fick Gefle danaarf på grund af enskild motion.

Om eftergift af kronans rätt till danaarf efter aflidne P. W. Lindberg.
(Forts.)

Om eftergift af kronans rätt till danaarf efter aftidne P. W. Lindberg. (Forts.)

1870 förekom ingen sådan motion. 1871 fingo Halmstad, Linköping, Filipstad, Össeby Garns socken i Stockholms län, Ekerö socken i samma län, Ousby socken i Kristianstads län, Falkenberg, Slaka socken i Östergötlands län samt Arboga danaarf, utan att någon enda röst vare sig inom Utskottet eller riksdagen satte sig deremot. Bland motionärerna vid den riksdagen förekommo C. A. Jönsson, I. Koskull och Bovin. 1872 fingo Halmstad, Gerdhems socken i Elfsborgs län samt staden Westervik — den senare trenne — danaarf, detta också på enskilda personers framställningar. 1873 fingo åter Halmstad, Falun, Eds församling i Stockholms län och Utvängstorps socken i Skaraborgs län danaarf. 1874 fick Halmstad åter ett danaarf. 1875 förelåg ingen dylik framställning, men 1876 fick Södertelje ett danaarf. 1877 föreslogs intet danaarf åt kommuner, men 1878 fick Forserums församling i Jönköpings län ett sådant danaarf på grund af motion af Johannes Anderson. 1879 förelågo förslag om en mängd danaarfs afstående till städer, och detta beviljades, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, mot att dessa städer skulle afstå några så kallade friheter. Då förekom äfven en enda motion af Herr E. G. Boström om afstående af ett danaarf till en landskommun, nemligen Eds församling i Stockholms län. Detta skedde i fjor, och då voro samma ledamöter i Stats-Utskottet som nu, men då svarade Utskottet, sedan det redogjort för motionens innehåll och det ändamål, som dermed afsågs, nemligen bildande af en skolkassa medelst beloppet, att på handlingarna icke kunnat utrönas, huruvida dessa arfsmedel genom laga kraftvunnet utslag förklarats skola, såsom danaarf, kronan tillfalla; och då handlingarna sålunda synas vara ofullständiga, har Utskottet icke ansett sig i ärendets outhärdliga skick böra till förevarande framställning tillstyrka bifall. Så vidt jag kan läsa svenska, innehåller detta betänkande, att, om i detta fall ådagalagts, att det vore fråga om ett danaarf, så skulle Utskottet hafva tillstyrkt bifall till motionen, men då detta icke styrkts, kunde icke Utskottet i frågans outhärdliga skick göra det. Mot detta betänkande har ingen reserverat sig. Således är efter mitt förmenande den åsigt, som Utskottet här sökt göra gällande, då det gäller Leksands kommun, alldeles ny och har icke tillämpats vid något föregående tillfälle. Om Utskottet nu uttalat den åsigt, att man borde söka att en gång för alla göra slut på dessa återkommande frågor om danaarfs afstående till kommunerna, såsom Stats-Utskottet för några år sedan föreslog och hvilket vann Andra Kammarens bifall, men afslogs af Första Kammaren, eller också om Utskottet uttalat en motsatt åsigt, att alla danaarf skulle tillfalla Kongl. Maj:t och Kronan, och sådant afstående till kommunerna icke vidare skulle komma i fråga, då hade jag ganska väl förstått Utskottets mening, ty då hade det gällt en princip. Här har Utskottet deremot endast sagt, att några särskilda omständigheter icke föreligga. Det finnes dock de särskilda omständigheter, som redan blifvit påpekade, eller att den, efter hvilken danaarvet fallit, kommit till Leksand alldeles medellös, att det varit hans afsigt att till denna kommun skänka sin qvarlätenskap, att Leksand är en af de folkrikaste och mest beskattade, men långt ifrån att tillhöra de välmående socknarna, att denna socken aldrig erhållit något

danaarf o. s. v., men för Leksand skall det anföras några andra särskilda omständigheter, utöfver hvad som fordrats af andra — och till på köpet — man får ej ens en antydning om hvilka dessa omständigheter skola vara!

Det förefaller mig verkligen något besynnerligt att, då flere af våra städer icke ens behöfva tillstånd att erhålla danaarfutan få taga sådant till och med oberoende af Riksdagens bifall, man, då det gäller en fattig landskommun i Dalarne, icke vill tillåta den att åtnjuta ett sådant arf, sedan man förut aldrig sagt nej.

Jag ber äfven att få tillägga, att den person, efter hvilken ifrågasvarande danaarf fallit och hvilken i lifstiden idkade garfverirörelse, hade för rörelsens bedrivande till Leksands kommun inkallat flere arbetare med deras familjer, af hvilka mer än en måst försörjas af kommunens fattigvård, under det Kongl. Maj:t och Kronan för sin räkning kniper det lilla personen i fråga lemnat efter sig. Om man åtminstone kunde uppgifva något sätt, hvarpå särskildt Leksands kommun försyndat sig och hvarigenom den gjort sig förtjent af detta afslag, kunde jag vid min hemkomst lemna någon upplysning om skälen härför, men att tvingas bekänna, att man alls icke anfört något skäl för sitt afslag, är temligen ledsamt. Jag begagnar nu äfven tillfället att få rätta en missuppfattning, som för några dagar sedan, då fråga förevar om införande af slöjdundervisning i folkskolorna, rörde sig i ett uttalande af en vän på skånebänken. Han lär hafva tillsport mig, huru jag, som här just föreslagit efterskänkande af detta danaarf för befrämjande af bland annat slöjdundervisning i folkskolan, då kunde motsätta mig ett förslag i sådan rigtning. Jag ber för den skull att få omtala, att undervisningen i slöjd inom Leksands kommun icke meddelas af folkskoleläraren, utan kommunen har, sedan den särskildt skickat en person till trakten af Göteborg för att der inhemta slöjdkunskap, sedermera låtit denne uti hemorten meddela undervisning i slöjd, men kommunen har ingalunda ålagt folkskoleläraren, som är fullt upptagen af andra göromål, att besörja denna undervisning. Jag tror således, att man kan vara vän af slöjdundervisning, äfven om man hyser tvifvel om lämpligheten att göra denna undervisning till ett åliggande — för folkskolelärarne.

Då sålunda uti Utskottets förevarande betänkande icke anföres något giltigt skäl för afslag på min motion eller hvarföre Leksands kommun, tvärt emot hvad som beviljats andra kommuner, icke skulle erhålla ifrågavarande danaarf, så kan jag icke annat än yrka afslag på Utskottets hemställan och bifall till min motion; och vidhåller jag detta mitt yrkande ända till dess jag fått höra bättre skäl för afslag å motionen än dem Utskottet anfört och dem, som inom Utskottet anfördes.

Herr O. B. Olsson: Jag skall villigt erkänna, att den siste talaren hade rätt deri, att danaarf, äfven till ganska betydliga belopp, utdelats till landtkommuner ända till och med år 1874, men den ärade motionären torde erinra sig, att Riksdagen då slog in på en helt annan bana i detta afseende. Utom Forserums kommun, som erhållit ett danaarf på 39 kronor 12 öre, har sedan denna tid ingen

*Om eftergift
af kronans
rätt till
danaarf efter
aflidne P. W.
Lindberg.
(Forts.)*

Om eftergift af kronans rätt till danaarf efter afidne P. W. Lindberg. (Forts.)

enda landtkommun bekommit något danaarf. Jag uppmanar den ärade motionären att, så vida det är honom möjligt, anförä någon landtkommun, förutom Forserum, som sedan år 1874 fått något danaarf! Som jag emellertid genomgått alla riksdagshandlingar och Riksdagens skrivelser till Kongl. Maj:t sedan denna tid, så är jag för min del öfvertygad om riktigheten af mitt påstående i detta fall.

Vidare sade motionären, att, äfven om så vore, att Riksdagen icke sedan 1874 beviljat några danaarf åt landtkommuner, så betyder detta mindre, eftersom detta varit beroende derpå, att ingen landtkommun sedan dess begärt något danaarf. Ja, vore detta förhållandet, vore hans anmärkning fullt riktig. Men jag kan upplysa den ärade motionären om, att icke längre tillbaka än vid sista riksdagen väcktes åtskilliga motioner om efterskänkande af danaarf till olika kommuner, och jag vill i detta afseende särskildt erinra, att af Herr Fredenberg väcktes icke mindre än tre motioner i sådant syfte, nemligen två till förmån för Sala stad och en för Arboga stad. Alla tre förslagen blefvo emellertid af Stats-Utskottet och af Riksdagen afslagna. Vidare väckte Herr Behmer en motion om ett danaarf åt Norrtelje stad, hvilket förslag blef af båda Kamrarne afslaget, och slutligen framlade Herr Boström ett dylikt förslag till förmån för Eds församling. Om detta sistnämnda förslag har motionären tagit för alldeles gifvet, att det skulle blifvit af Stats-Utskottet tillstyrkt och sedermera af Riksdagen bifallet, om blott handlingarna i ärendet varit fullständigare och ärendet i öfrigt befunnits i ett mera utredt skick, än som var förhållandet. Men dermed är likväl ingalunda sagdt, att så verkligen hade skett, och min öfvertygelse är, att det ej skulle hafva inträffat. Ty Stats-Utskottet afstyrkte motionen på åberopade skäl, fastän andra derjemte kunde finnas, och följden blef också, att äfven sistnämnda motion blef af Riksdagen afslagen. Utom dessa omständigheter är efter mitt förmenande Stats-Utskottets nu föreliggande afstyrkande hemställan fotad på särdeles goda skäl och jag yrkar därför för min del bifall dertill. I förbigående vill jag erinra, att ifrågavarande danaarf icke är så alldeles obetydligt, ty det torde i närvarande stund uppgå till omkring 5,000 kronor. Jag känner icke till något förhållande, på grund hvaraf kommunen i fråga skulle särskildt anses värd att komma i åtnjutande af ett så stort belopp, då inga andra kommuner numera erhålla sådana förmåner. För att icke blifva missförstådd i hvad jag sagt, vill jag tillägga, att det åtskilliga gånger inträffat att *stadskommuner* tillagts rätt till danaarf under den tid, jag omtalat, men då alltid under vilkor att deremot utbyta sina källarfriheter. Några andra kommuner hafva icke sedan år 1874 undfått en dylik förmån, om jag undantager Forserums församling i Jönköpings län, hvilken år 1878 erhöll rätt till ett danaarf af 39 kronor.

Herr Östling: Jag har visserligen sett, att Herr Liss Olof Larsson antecknat sig såsom reservant emot Utskottets hemställan i den föreliggande punkten; men jag hade ändå icke väntat, att han nu mera i Kammaren skulle uppträda till försvar för den åsigt, som han inom Utskottet förräktat. Då han likväl gjort detta, kan jag icke

tro annat, än att hans trägna forskningar i Sveriges historia, för hvilkas resultat han den 12 i denna månad i Kammaren så grundligt redogjorde, kommit honom att glömma den förändrade uppfattning rörande lämpligheten af slöjdundervisning i folkskolorna, som han helt kort förut uttalat.

Af motionens och den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen synes visserligen, att Herr Liss Olof Larsson den 27 Januari och den 30 Mars detta år hyst den åsigten, att slöjdundervisning kunde vara gagnelig — åtminstone för Leksands folkskolor — men den 3 i denna månad har han uttalat en helt annan uppfattning rörande lämpligheten af dylik undervisning i folkskolorna och har dervid icke ens gjort något undantag för Leksands församling. Jag har visserligen nu hört, att han med sin vanliga fyndighet sökt bortförklara berörda inkonsequens, som jag trots mig finna i hans begge uttalanden i nämnda fråga; men jag fruktar, att det icke stämmer rätt väl öfverens med Kammarens protokoll pag. 41 och 42, häftet N:o 29, der hans yttrande står att läsa.

Det kan visserligen vara förklarligt, att understundom äfven en riksdagsman kan göra sig skyldig till inkonsequenser, helst om han anser sig pligtig att tala i alla möjliga frågor, han må nu deri hafva mycken eller ringa insigt; men sådant borde man ej hafva väntat af den gamle förfarne riksdagsmannen på dalabänken, ty af honom borde man väl kunna begära konsekvens åtminstone i de ärenden, hvilka vid en och samma riksdag förekomma till behandling.

Då de skäl, som af nämnde talare nu framhållits, efter mitt förmenande icke synas uppväga de af Utskottet till stöd för dess afstyrkande framlagda, instämmer jag för min del med den föregående talaren, hvilken yrkat bifall till Utskottets hemställan.

Herr Nils Peterson: Efter den näst föregående talarens yttrande har jag icke mycket att tillägga i saken. Jag begärde ordet med anledning deraf att motionären gick så illa at Stats-Utskottet för dess, efter hans förmenande, knapphändiga motivering. Han ansåg nemligen, att Utskottet icke gifvit tillräckliga skäl för sitt afstyrkande. Det vill likväl syuas mig, som om den ärade motionären, hvilken sjelf i många år varit med om att behandla dylika frågor, bäst borde veta hvad Utskottet menat, då det det sagt, att inga särskilda omständigheter i detta fall synas föreligga, på grund af hvilka staten skulle till ifrågavarande kommun afstå sin rätt till berörda danaarf. På sätt af flera föregående talare framhållits, har man under de senare åren sökt att komma ifrån ifrågavarande slags motioner, hvilka besvärat Riksdagen ganska mycket. Endast om några särdeles ömmande omständigheter förekomma, såsom att det gäller en fattig enka eller i likartade fall, har staten numera plägat afstå ena hälften af danaarfvet. Och då framställningar af ifrågavarande slag bifallas, plägar det alltid ske på sådant sätt, att vederbörande kommuner i stället afstå vissa af sina rättigheter.

Jag hoppas att motionären bör finna sig tillfreds och att Kammaren icke må frångå en under flera år följd princip, så att Riksdagen omsider må befrias från besväret med dylika framställningar.

*Om eftergift
af kronans
rätt till
danaarf efter
afsidne P. W.
Lindberg.
(Forts.)*

Om eftergift
af kronans
rätt till
danaarf efter
aflidne P. W.
Lindberg.
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Nu har jag fått höra skäl och det just detsamma, som jag fick höra i Utskottet, samt dertill litet qvickheter från östgötabänken, men både de anförda skälen och qvickheterna förefalla mig ytterst tarfliga. Talaren från Linköping ordade om inkonsequens, men jag förstår ej huru man kan såsom inkonsequens betrakta den omständigheten att jag motsatt mig slöjdundervisning vid seminarierna åt de blifvande folkskolelärarne, men å andra sidan sjelf föreslagit att skolbarnen i en viss folkskola skulle få lära sig slöjd af *annan* lärare än folkskoleläraren på platsen. Det är ju två olika saker, såvidt jag kan förstå.

Vidare åberopas att sedan 1874 icke beviljats något danaarf till landtkommunen, utom 1878, då ett litet sådant arf efterskänktes till Forserums kommun i Jönköpings län. Men för min del talar jag ej om belopp, utan princip, och i princip böra alla behandlas lika. Nu förekommer den omständigheten att mellan åren 1874—77 ingen enda motion väcktes om efterskänkande af kronans rätt till danaarf. Riksdagens Kamrar kunde således under nämnde period omöjligen efterskänka kronans rätt, ty något förslag derom framställdes ej. Först 1878 väcktes i sådant syfte en motion af Johannes Anderson och motionen godkändes af Kamrarna, utan att ett ord höjdes mot förslaget.

Vidare åberopades att Herr Fredenberg förliden riksdag väckt tre motioner om danaarf, hvilka blifvit afslagna. Jag har här i min hand riksdagsförhandlingarne sedan förra året och deraf visar sig att endast 2 blefvo afslagna, men den tredje bifallen.

Vidare är yttrad att, när Riksdagen efterskänker danaarf, så är det till förmån för någon stadskommun, som kan lemna motsvarande ersättning genom att afstå sina så kallade källarefriheter. Men det är ej länge sedan denna princip etablerades och å andra sidan är det ej många år sedan, då Riksdagen efterskänkte danaarf utan något sådant förbehåll. Talaren på skånebänken har sjelf varit med om sådant utan att reservera sig. Dessutom är det ej alla kommuner, som kunna erbjuda vederlag; landtkommunerna hafva ej några privilegier att afstå, men de hafva alltid fått, då fråga derom väckts vid riksdagen.

Efter mitt sätt att se saken äro de skäl, som anförts mot bifall till min motion, icke af beskaffenhet att särskildt tala mot Leksands kommun och förunnande åt densamma af ifrågavarande danaarf. Det vore på visst sätt första gången kronans rätt till danaarf skulle så strängt tillämpas och det må ej förundra någon, om jag söker försvara min kommun och min motion så godt jag kan. Nog förefaller det egendomligt att hvarje kommun hittills utan ringaste protest fått dylika förmåner, när framställning derom gjorts, men då Leksands kommun begär samma slags förmån, då svarar man nej. Jag vädjar dock till Stats-Utskottets betänkanden vid förra riksdagen och hänvisar särskildt till Herr Boströms motion. Kan man af Utskottets resonnement med afseende å denna motion draga annan slutsats än att i fall motionären genom laga kraftvunnen dom styrkt att det verkligen vore fråga om ett danaarf, Utskottet hade tillstyrkt bifall till motionen, så kan jag ej läsa svenska. Jag tror att Kamraren

måste medgifva att motiveringen är så tydlig, att någon tvetydighet ej kan förefinnas. Någon reservation är ej dervid fogad.

*Om eftergift
af kronans
rätt till
danaarf efter
aftidne P. W.
Lindberg.
(Forts.)*

Herr Sven Andreasson: Då det är i lag bestämdt att danaarf skola tillfalla kronan, kan jag ej finna rätt att alla danaarf af Riksdagen öfverlemnas till kommuner och enskilde personer. Visserligen var det förr — såsom talaren på skånebanken anført — praxis att danaarf i allmänhet efterskänktes till förmån för kommuner och enskilde personer, men åtminstone under de två sista riksdagarne, då jag suttit på Stats-Utskottets inkomstafdelning, har så ej varit fallet. Från Kongl. Maj:t har under nämnde tid ej aflåtits förslag om efterskänkande af danaarf till förmån för någon kommun i annat fall än om frågavarande kommun haft någontig att qvitta med. De flesta städer hafva af statsverket uppburit årlig ersättning för mistad så kallad källarefrihet och mot afstående af denna ersättning brukar Riksdagen efterskänka danaarf åt städerna. Jag vill minnas att förlidet år ett fall förekom, då nämnde ersättning till beloppet ej förslog att qvitta mot danaarvet och kronan afstod derför endast från den del af arvet, som svarade mot den årliga ersättningens kapitalvärde, men någon källarefrihet lär motionären väl icke påstå här föreligger att qvitta med. Det bör vara bekant för honom åtminstone att den princip en gång är antagen, att staten icke afstår sin rätt till danaarf, utan att särskilda förhållanden dertill föranleda, såsom då det t. ex. gäller en fattig enka, då försummelse att uppgöra testamente egt rum o. s. v. Vill man gå den vägen motionären påpekar, så måste man ändra lagen derhän att danaarf äfven bör tillfalla kommunen. Att besvara Riksdagen med framställningar, som stå i strid med allmän lag, kan väl icke vara rätt väl betänkt.

Jag finner mig derför föranledd att yrka afslag å motionen och bifall till nu föreliggande betänkandet.

Herr J. Anderson: Jag vill icke vara med om att till förmån för enskilda församlingar inskränka kronans rätt till danaarf; en rätt som ock, enligt hvad näst föregående talare påpekat, är kronan genom lag tillförsäkrad. Hvad särskildt angår det omtalade danaarvet i Forserum, hvarifrån kronan 1878 afstod sin rätt, och som gälde en summa af något öfver 30 kronor, så var förhållandet det, att den man, som förrättade arfskiftet i fråga, icke tog något betaldt för detta sitt besvär, hvilket i motsatt fall icke kunnat ersättas med mindre belopp än hela danaarvet. Och var detta orsaken, hvarföre det efterskänktes.

Som jag hörde rop på proposition redan innan jag började mitt yttrande, vill jag icke längre uppehålla Herrarne, utan yrkar endast bifall till utlåtandet.

Herr Liss Olof Larsson: Med anledning af ett yttrande af representanten från Linköping ber jag att i hans minne få återkalla, att det icke är mer än några få år sedan som för Linköpings stad begärdes och äfven beviljades ett danaarf. Den ärade lektorns

Om eftergift af kronans rätt till danaarf efter aftidne P. W. Lindberg. yttrande påminner verkligen om det bekanta ordspråket: »När jag super, så är det rätt». Jag har velat nämna detta efter som den ärade representanten behagade orda om inkonsequens.

(Forts.) Efter det öfverläggningen förklarats slutad och propositioner givits å de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

§ 6.

Om eftergift af Kronans rätt till vissa mindre hemmanslotter. Till afgörande företogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 32, i anledning af väckt motion angående eftergift af kronans rätt till vissa kronan tillhöriga, men i jordeböckerna från äldre tider under skattetitel uppförda mindre hemmanslotter.

Med förmälan att under arbetet med de nya jordeböckerna blifvit upptäckt, hurusom vissa mindre delar af hemman, hvilka i jordeböckerna från äldre tider stått uppförda under skattetitel, varit kronan förbehållna, samt att på käromål af Advokatfiskalen i Kammarkollegium domstolarne förklarar, det så beskaffade jordlotter skulle för kronans egendom anses och som sådane behandlas, hade ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. Rosenqvist* i sin motion N:o 74 föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att dessa hemmanslotter finge af hemmanens innehafvare utan lösen bibehållas såsom skattejord och kronans rätt till sådane mindre lotter afskrifvas.

Utskottet hade hemställt, att Herr *A. Rosenqvists* omförmälda motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Rosenqvist* anförde: På sätt jag i min motion hemställt hade jag hoppats, att Stats-Utskottet från vederbörande myndighet skulle hafva infortrat de upplysningar, som voro nödiga för utredandet af denna utaf mig gjorda framställning. Men som Utskottet tyckes hafva ansett detta besvär icke tillkomma sig, torde ingenting för närvarande vara att vid saken åtgöra. Emellertid har jag på enskild väg förskaffat mig upplysningar i ämnet från Kammarkollegium och skulle på den grund visserligen hafva skäl att begära ärendets återförvisande till Utskottet. Jag finner mig dock hellre föranlåten att en annan gång återkomma med motionen och gör derföre nu icke något yrkande.

Herr *O. B. Olsson*: Som den siste talaren icke gjorde något yrkande, har jag icke mycket att säga. Det syntes obilligt att Stats-Utskottet skulle anskaffa alla de handlingar, som erfordrades för denna ganska vidlyftiga frågas utredning. Visserligen kom det Utskottet tillhanda en utredning i ämnet just samma dag, som saken skulle i plenum afgöras. Men som denna utredning endast omfattade ifrågavarande förhållanden inom Göteborgs och Bohus län, under det man famlade i ovisshet om de lägenheter, hvarom fråga är i andra delar af riket, ansåg Utskottet lämpligast att tillsvidare och

till fullständig utredning i saken åstadkommits lemna densamma å *Om eftergift af kronans rätt till vissa mindre hemmanslotter.*

Jag yrkar bifall till utlåtandet.

Herr Lind: Jag har från den domsaga jag representerar själf erfarenhet om de obehag och olägenheter, som uppstå af de utaf motionären påpekade förhållandena. Det inträffade nemligen för några år sedan, att Kammarkollegii advokatfiskal stämde ett stort antal hemmansegare, under påstående att inom deras hemman funnos dels större, dels mindre delar kronojord, men utan att därför framlägga någon annan bevisning än utdrag af den äldsta jordebok för Bohus län. När man nu vet att de första jordeböcker, som för detta län upprättades strax efter länets införlifvande med Sverige, icke kunde blifva tillförlitliga, emedan till följd af det då rådande hatet från danska myndigheterna dels vägrade lemna de svenska några som helst tillförlitliga uppgifter, så anser jag att advokatfiskalens bevisning stod på svag grund, men icke desto mindre blef advokatfiskalens yrkande af domstolarne gillade. Jag känner flere hemmansegare, som hade mycket gamla fastebref på sina hemman, utvisande att desamma verkligen voro skatte. Dessa voro dels intecknade i Hypoteksbanken dels pantsatte hos enskilda personer; kommer ett, två, tre Kammarkollegii advokatfiskal och påstår att i hemman finnes kronojord. Den oreda, som ovilkorligen skulle uppstå af ett dylikt förhållande, behöfver jag säkert icke påpeka. Min afsigt är också att vid nästkommande riksdag vara mera beredd att understödja motionären, som jag hoppas då ånyo framlägger sitt välgrundade förslag.

(Forts.)

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 33, i anledning af nådig remiss med öfverlemnande af förteckning öfver samtliga under Kongl. Kammarkollegii förvaltning ställda, för statsverkets räkning utarrenderade egendomar.

§ 8.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 34, i anledning af väckt motion om upphörande af Kongl. Maj:ts rätt att *Angående dispositionen öfver uppkomna besparingar på hufvudtitlarnes anslag.*

I nämnda motion, afgifven inom Första Kammaren af Herr Jöns *Persson* (motionen N:o 41), var föreslaget:

1:o att Riksdagen måtte för sin del besluta, att den Kongl. Maj:t medgifna rätt att disponera uppkommande besparingar på hufvudtitlarnes anslag skulle upphöra;

2:o att Riksdagen skulle på hvarje hufvudtitel, der så ansåges erforderligt, utsätta bestämda summor till oförutsedda utgifter; och

Angående dis-
positionen öf-
ver uppkomma
besparingar
på hufvudtit-
larnes anslag.

3:o att alla uppkommande besparingar för hvarje år skulle öfverföras till besparingsfonden, för att användas till statsutgifters betäckande.

Utskottet hade tillstyrkt,
att ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

(Forts.)

Angående detta ärende yttrade

Herr Hedin: Jag har hvarken väntat eller önskat, att Stats-Utskottet skulle förorda motionärens förslag och har följaktligen icke begärt ordet för att söka åstadkomma något annat resultat än det vi nyss hörde uppläsa. Men jag ber få begagna detta tillfälle för att påpeka tillvaron af en rätt märklig lucka i de finansielt konstitutionella bestämmelserna och för att värdsamt hemställa till det höglöfliga Stats-Utskottet, huruvida det icke skulle anse sig befogadt att af eget initiativ vidtaga åtgärder till denna luckas fyllande. Förhållandet är i korthet det, att, under det motionären föreslagit, att Kongl. Maj:ts rätt att inom vissa gränser disponera öfver besparingar, som uppkomma på hufvudtitlarna, skulle upphöra, denna Kongl. Maj:ts rätt för det närvarande icke alls existerar. Kongl. Maj:t har i sjelfva verket icke rätt att förfoga öfver ett enda öre besparade medel. Det är väl bekant, att Riksdagen aldrig meddelat Kongl. Maj:t detta bemyndigande längre än för en statsregleringsperiod. Det torde också vara oomtvistligt, att Riksdagen icke kan utan att överskrida sin grundlagsenliga befogenhet utsträcka detta bemyndigande längre än för den period, för hvilken Riksdagen uppgör statsregleringen. I alla händelser, om också en Riksdag skulle försöka något sådant på vanlig statsregleringsväg, skulle en följande Riksdag icke vara deraf bunden. Sedan det bemyndigande, som Riksdagen gifvit Kongl. Maj:t att inom vissa gränser förfoga öfver uppkomna besparingar å en viss hufvudtitel, icke upprepats, sedan denna period expirerat, så har bemyndigandet också förfallit och Kongl. Maj:ts makt i denna del är slut. Stats-Utskottet erinrar genom ett citat uti ett utlåtande från 1871 års Riksdag, att de föreskrifter, som Riksdagen uti ifrågavarande hänseende meddelat vid 1840—1841 års riksdag, sedermera fortfarande i riksdagsbesluten återopats. Denna uppgift var också fullt korrekt 1871, men den upphörde kort tid derefter att vara det, efter som från och med 1873 den satsen i riksdagsbesluten icke mera kom att inflyta. Af hvilken anledning den upphörde att deri intagas, känner jag icke. Emellertid kan det icke falla mig in att rigta något klander mot Herrar Kanslideputerade vid 1873 års och följande riksdagar, derföre att de ur riksdagsbesluten uteslutit det öfliga bemyndigandet för Kongl. Maj:t att disponera öfver besparingar, emedan, så vidt jag vet, Kanslideputerade icke under den långa tiden, sedan Riksdagen upphörde att i detta hänseende fatta ett i behörig ordning föreslaget, formligt beslut, haft någon den ringaste befogenhet att låta något om denna sak i riksdagsbesluten inflyta. Men häraf har följden blifvit, att bemyndigande för Kongl. Maj:t att förfoga öfver besparingar icke existerat sedan en lång följd af år tillbaka. Detta är en märklig sak och speciellt af intresse för ett Konstitutions-Utskott, som befinner

sig på jagt efter anmärkningsanledningar, ty från detta förhållande skulle det kunnat hemta en åtminstone formelt fullt klar och giltig anledning till anmärkning mot samtliga Kongl. Maj:ts departementschefer. Nu är det väl otvifvelaktigt att, om man i praxis skulle göra allvar häraf, om således Kongl. Maj:t skulle finna sig beröfvad rätten att förfoga öfver besparingar, detta skulle blifva för Kongl. Maj:t obehvämt och måhända för riksstyrelsen menligt. Derför torde det vara skäl att återställa det regelbundna förhållandet i detta fall. Jag, för min del, med den uppfattning jag har om Stats-Utskottets befogenhet enligt grundlagen, vågar antaga, att Stats Utskottet icke skulle öfverskrida sin befogenhet, om det utan anledning af någon derom väckt motion till Riksdagen afläte förslag till skrifvelse i ämnet, åtminstone så vida denna skrifvelse icke komme att innehålla något annat än ett upprepande af förut gällande bestämmelser. Emellertid vill jag för min del icke fördölja att, när detta en gång företages, det torde vara önskvärdt, om bestämmelserna äfven blefve mera preciserade.

Det har, såsom väl är bekant, visat sig vara mycket svårt på vissa håll att få Riksdagens bestämmelser om användande af besparingarne iakttagna. Statsrevisorernes berättelser vittna derom, liksom äfven 1871 och 1873 årens riksdagsskrifvelser till Kongl. Maj:t. Särskildt har den administrationsgren, som i statsbudgeten representeras af den femte hufvudtiteln och hvilken är af gammalt beryktad såsom de konstitutionella oegentligheternas Sveaborg, utmärkt sig i detta afseende. Jag har trots det vara önskligt att genom upprepande riksdag efter riksdag af bestämmelserna i detta afseende dels få dem sammanförda i ett enda dokument — nu äro de spridda på flera ställen, ty 1840 års riksdagsskrifvelse är hufvuddokumentet, men icke det enda — dels äfven få dem bättre inpreglade i minnet och följaktligen troligtvis något bättre iakttagna.

Herr Danielsson: Det var med anledning af den siste talarens yttrande, att här kunde ett Konstitutions-Utskott, som är på jagt efter anmärkningar, få något att göra, som jag begärde ordet. Jag skulle gratulera den ärade talaren, om han kunde sjelf företaga sig den jagten, då han yttrar sig i detta syfte. Jag tror, att om han hade någon mening med sitt yttrande, så borde han försöka sin lycka såsom chef för det jagtsällskap, han möjligen kan med sina meningsfränder i detta fall få tillsamman. Men detta å sido. Jag tror att motionären haft goda skäl för den framställning, han gjort, oaktadt Stats-Utskottet sökt förklara saken. Man har påstått, att Kongl. Maj:t skulle ega rätt att använda dessa besparingar för samma ändamål som med sjeliva hufvudtiteln afses. Men det är också känt, att Kongl. Maj:t icke alltid gjort detta, utan använt dem till andra ändamål, och sjelfva rättigheten till deras användande är icke heller fullt tydlig, enligt hvad Utskottet anført. Det är visserligen sant, att en och annan Riksdag uttalat sig så, men derigenom hafva dessa riksdagar icke kunnat binda kommande riksdagars händer; dessutom är en sådan grundsats icke öfverensstämmande med grundlagen och jag beklagar, att ingen af Utskottets ledamöter ansett sig kunna

Angående dispositionen öfver uppkomna besparingar på hufvudtitlarnes anslag.
(Forts.)

Angående dis- biträda motionärens förslag, emedan detsamma har mycket skäl för positionen öf- sig. Att nu hålla på detsamma tjenar väl till ingenting. Förr eller ver uppkomna senare måste dock Riksdagen göra något för att vinna klarhet i besparingar på hufvudtit- detta omtvistade förhållande, om Kongl. Maj:t eger använda bespa- ringarne såsom han behagar. Om redovisning framlades för hvarje Riksdag öfver huru mycket besparingar, som funnes på hvarje hufvud- titel, så vore detta mycket godt att känna och taga i betraktande vid statsregleringens uppgörande. Jag har velat säga detta, för att, om motionären eller någon annan skulle vilja vid en kommande riksdag upptaga denna fråga, man må tänka på saken mera än som nu kan ske.

Herr Ola Andersson: En ärad talare på stockholmsbänken har rigtat mot regeringen en anklagelse, kanske svårare än de Konstitutions-Utskottet i år framställt. Jag tror likväl, att ehuru ett bestämdt stadgande härom icke i grundlagen finnes, så har det likväl utvecklat sig en praxis, som kan åtminstone i någon mån försvara regeringens åtgärder. Jag skall i alla händelser icke tillåta mig att göra det, ty regeringen kan svara för sig sjelf.

Då Utskottet har fått tillrättavisning derföre att Utskottet icke, liksom några föregående år, framlagt förslag om bestämmelser, som Riksdagen skulle meddela angående rättighet för regeringen att på det ena eller andra sättet använda besparingar, så ber jag att få erinra att det väl vore mera i sin ordning, att regeringen begärde ett sådant bemyndigande. En sådan begäran har emellertid icke kommit till Riksdagen, och derföre har Utskottet icke ansett sig hafva anledning framlägga något förslag i ämnet. För öfrigt, ehuru jag icke kan godkänna användandet af besparingarne *huru som helst*, så bör hvilken styrelse som helst, den må heta regering eller något annat, väl icke hafva sina händer så bundna, att den icke har några medel att använda till förekommande mindre behof. Jag tror icke att det skulle leda till det helas gagn, men att deremot Riksdagen skulle få för mycket att sysselsätta sig med, om den skulle bestämma öfver alla smådetaljer.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef Utskottets hemställen bifallen.

§ 9.

Om utgifvande af ouppsägbara statsobligationer. Föredrogs Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, i anledning af väckta motioner om utgifvande af ouppsägbara statsobligationer, om utgifvande af obligationer i svenskt mynt samt om upptagande af ett statslån för konvertering af statens äldre lån.

Uti särskilda inom Första Kammaren väckta motioner var föreslaget:

a) af Herr *A. O. Wallenberg* (motion N:o 32):

1:o att Riksgäldskontoret måtte bemyndigas utfärda uppsägbara obligationer af tre olika valörer, lydande å

7,200 kronor;

3,600 kronor;

720 kronor;

2:o att dessa obligationer skulle förskrifvas uppsägbara å långifvarens sida och förses med halfårsvis förfallande räntekuponger efter fyra procent för år räknadt;

3:o att Riksdagen skulle för hvarje gång upplåning för statens räkning ansåges nödig, bestämma det belopp, för hvilket Riksgäldsfullmäktige blefve bemyndigade att afyttra så beskaffade obligationer; samt

4:o att Riksdagen, i syfte att förminska statsskulden, skulle bestämma det belopp, som Riksdagen ansåge böra ställas till Riksgäldsfullmäktiges förfogande i och för uppköp af utelöpande uppsägbara obligationer;

b) af Herr *L. M. Nordenfelt* (motion N:o 8):

1:o att åt Fullmäktige i Riksgäldskontoret måtte meddelas uppdrag att upplägga och, då så lämpligen ske kunde, försälja obligationer i svenskt mynt till belopp af högst 20 millioner kronor, löpande med tre och sex tiondedels procent årlig ränta, och med bestämda förfallodagar, tio till fyratio år från utgifningsdagen; och

2:o att de för dessa obligationer inlytande medel skulle användas dels till förskott för Statskontoret, hvilka af Riksdagen blifvit medgifna, dels till afbetalning af rikets utländska skuld, då förhållandena dertill föranledde, dels ock, efter särskilda beslut af Riksdagen, till lån för jernvägar och andra allmänna arbeten; samt

c) af Herr *Jöns Pehrsson* från Kronobergs län (motion N:o 40):

att Riksdagen måtte för sin del besluta uppläggande af ett in- eller utländskt statslån så stort, att statens alla äldre lån kunde dermed konverteras, så fort kontrakten sådant tilläte, samt att detta lån icke skulle få användas till något annat ändamål än det nyss angifna eller till något nytt lån eller till statsskuldernas ökande utöfver deras nuvarande belopp.

Utskottet hade, beträffande nämnda motioner, hemställt, att desamma ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Flensburg, som anförde: Då jag genömläste detta Utskottets utlåtande, kunde jag icke undgå att tänka på den gamla sanningen att man understundom så gerna sammanblandar person och sak eller rättare sagdt att man mindre ser på de fördelar, som ligga uti en sak, än på hvilken person först framställt densamma.

Under de tre år jag haft äran tillhöra denna Kammare har, så vidt jag minnes, Herr Wallenberg hvarje år framkommit med en motion i samma syfte som den nu föreliggande, och hvarje år har

Om utgifvande
af uppsäg-
bara stats-
obligationer.
m. m.
(Forts.)

Om utgifvande
af ouppsåg-
bara stats-
obligationer.
m. m.
(Forts.)

denna hans motion af Riksdagens båda Kammare blifvit bemött med ett bleklagdt nej. Då jag sökt utforska anledningen till det motstånd Herr Wallenberg sålunda rönt och fördenskull hänvänt mig till mera inflytelsrika och i riksdagsarbetet mera initierade personer, har jag på mina spörsmål vanligen mötts med en axelryckning och en antydan att motionen seglade under en annan nationalitet än hvad flaggan utvisade.

Som jag icke har den äran att stå i någon personlig beröring med den aktade motionären, vill jag icke nu tillåta mig att fälla något omdöme om eller i hvad mån denna häntydan kan vara befogad, men hvad jag bestämdt vet är att, oafsedt hvem som framställt denna motion, den bör, om något godt ligger uti densamma, behandlas med all den välvilja och allt det tillmötesgående, hvaraf den i så hög grad är förtjent. I nu föredragna Utlåtande har Stats-Utskottet visserligen lyckats finna ett motiv, hvars fulla rigtighet jag icke kan annat än erkänna, i det att Utskottet nemligen åberopat att Riksgäldskontoret nyligen beslutat att konvertera flera af de statslån Sverige för närvarande har. Jag beklagar likväl att, då Riksgäldskontoret ingick på den mycket rigtiga vägen att under närvarande penningar tider söka konvertera en del af Sveriges stats-skuld efter en lägre räntefot, man icke på samma gång tagit steget fullt ut just i den rigtning Herr Wallenberg genom sin motion påvisar.

Jag inser visserligen att någon utsigt icke förefinnes att motionen under närvarande förhållanden skall kunna vinna framgång och vill följaktligen icke göra något yrkande, men då jag är öfvertygad, att Herr Wallenbergs motion omfattar en för hela vårt svenska finansväsen särdeles viktig sak, önskar jag till Kammarens protokoll få anföra mitt beklagande öfver att denna hans motion upprepade gånger hittills under flera riksdagar alltjemt rönt så ringa deltagande och tillmötesgående och på samma gång uttala min förhoppning att motionären icke måtte förtrötts, utan ärligen framlägga sin motion ända till dess Riksdagen en gång fått ögonen öppnade och inser att i denna motion ligger en sanning, alltför god att gång efter annan nästan utan vidare kastas i papperskorgen.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Då den ärade talare på malmö-bänken, som nyss hade ordet, funnit att Stats-Utskottet denna gång hittat på ett giltigt skäl för att afstyrka Herr Wallenbergs motion, återfaller det på Riksdagen och till en viss grad äfven på talaren sjelf, om det ligger någon sanning i hans yttrande, att man förut vid behandlingen af denna motion sammanblandat person och sak.

Stats-Utskottet torde sålunda för närvarande kunna taga denna sak ganska lugnt, och jag har icke något annat yrkande att framställa än om bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades icke. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 10.

Föredrogos och biföllos, hvar för sig, Stats-Utskottets nedan-nämnda Utlåtande och Memorial:

N:o 36, angående antalet egenhändiga underskrifter å Riksgäldskontorets obligationer; och

N:o 37, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

§ 11.

Föredrogs och bifölls Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 15 angående villkoren för tillverkning och försäljning af bränvin.

§ 12.

Efter föredragning af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 14, i anledning af väckt förslag om införande i bankoreglementet af stadganden rörande storleken af Riksbankens sedlar, blef Utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan af Kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 36, i anledning af väckta förslag om ändring och tillägg i förordningen den 11 December 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Om ändring i Kongl. Förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Ofvanberörda förordning stadgar bland annat, att, om någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentlig predika, vid religionsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, uppträder såsom lärare med andliga föredrag, som *anses* leda till *söndring i kyrkligt hänseende* eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, det ankommer på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda; skolande den, som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, böta från och med femtio till och med trehundra riksdaler.

I fråga om detta stadgande hade Herr *E. Westin* i sin inom Andra Kammaren väckta motion, N:o 18, föreslagit, dels att orden »söndring i kyrkligt hänseende» måtte, såsom gifvande anledning till origtig och skiljaktig tillämpning, uteslutas, dels ock att uttrycket »anses leda» måtte utbytas mot »*bevisligen* leda», hvadan förordningen enligt hans förslag skulle erhålla följande förändrade lydelse:

— — — — —
 "Medlemmar — — — — —
 — — — — — störes.

Om ändring
i Kongl. För-
ordningen an-
gående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)

Ej heller må — — — — —
— — — upplösa.

Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen be-
rättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare
med andliga föredrag, som bevisligen leda till förakt för allmän
gudstjenst eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, an-
komme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap
inom församlingen vidare uppträda.

Hvar som underlåter — — — — —
— — — riksdaler.»

Utskottet, som i förevarande punkt yttrat sig öfver nämnda
motion, hade på anförda skäl hemställt,
att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Herr Halldin anförde: Jag inser väl att utgången af hvad här
blifvit framställt ingalunda kan blifva någon annan än Utskottet
föreslagit och skall därför icke spilla många ord derpå, men då jag
anser frågan vara af alltför stor vikt och betydelse och ega alltför
stor omfattning för att icke åtminstone någon röst skulle höja sig i
all synnerhet emot det sätt, hvarpå Lag-Utskottet, såsom mig tyckes,
temligen lättvindigt behandlat denna fråga, har jag velat säga några ord.

Ställer man sig fullt opartisk från alla religiösa åsikter och nog-
samt ser efter huru kyrkan skött sina funktioner såsom en institution,
tror jag man måste komma till den åsigten, att kyrkan bland alla
statens institutioner är den som sämst fullgjort sina skyldigheter.
Mig synes det att Lag-Utskottet vid behandlingen af en kyrklig fråga
bort hafva sökt framlägga något bevis för sitt bifall eller afslag, hvil-
ket det än må hafva blifvit, hemtadt utur de skrifter, som ligga till
grund för vår statskyrka, nemligen bibeln och våra bekännelseskrif-
ter. Utskottet har icke gjort detta, utan sökt komma ifrån hela sa-
ken genom att förklara sig anse, det »ett fördrande af strängt formel,
juridisk bevisning i förevarande fall icke skulle stå väl tillsammans
med den patriarkaliska ställning kyrkoråden böra inom församlingen
till dess öfriga medlemmar intaga.» Jag kan ej förstå af hvad skäl
eller från hvilken bekännelseskrift Utskottet hemtat anledning till att
tala om kyrkorådets »patriarkaliska ställning», med så beskaffad
maktställning inom vår kyrka. Hvarken i bibeln eller annorstädes
har jag sett, att patriarkerna gjort anspråk på att utan ransakning
och användande af polismakt straffa ansedde förbrytare mot deras
religion och gudstjenstordning, och jag tror icke heller, att det står
rätt väl tillsammans med den kristna religionens höga väsende att
tillämpa världsliga straff å en menniska, som känner sig förhindrad
att omfatta allt hvad en kyrka, sådan som vår, inom sig innesluter.
Ej heller harmonierar ifrågavarande förordning med den bok, som
vi erkänna för att innehålla det af Gud uppenbarade ordet. Tvärtom
säger apostelen Paulus i sin andra epistel till de Korinter kap. 10
vers 4: »Ty våra krigsvapen äro icke köttsliga, utan mäktiga för
Gud att nedslå fästen.» Och mästaren sjelf säger på ett ställe, »att
den som tager till svärd skall med svärd förgås.»

Nu är det visserligen sant, ja, det har gått derhän, att vår dyrbara kyrka icke själf är mäktig att försvara sig på egen grund och med egna vapen och att hon således måste tillgripa de vapen, som staten är i tillfälle att lemna, och såmedelst söka bibehålla sitt anseende, hvilka vapen eller hjälpmedel bestå af straffbestämmelser utaf olika slag, såsom böter, fängelse med vatten och bröd. Men Lag-Utskottet hade väl i någon mån bort beakta dessa förhållanden samt åtminstone med ett par ord sökt angifva hvad kyrka är och hvad stat är, med hvar sitt ansvarsfulla uppdrag. Sådän ställningen nu är, kan det ej undgå vårt folk att se, hurusom den patriarkaliska värdigheten och tillämpningen af kyrkans egen lag nästan upphört; jag fruktar att i fall kyrkolagen med patriarkalisk rättvisa skulle tillämpas, det just inträffade att en del både prester och kyrkoråd skulle blifva utsatta för dess straffbestämmelser, hvarvid jag menar sådana straff, hvarom i kap. 10 kyrkolagen talas. Men hvad jag egentligen här velat påpeka är, att om man vill göra något åt saken, så skulle de straffpåföljder, som stadgas för förbrytelser mot Kongl. Förordningen af den 11 December 1868, borttagas.

Jag är lika mån att kyrkan må försvara sig som att hvilket enskildt samfund som helst, med sedlig natur och af staten tillåtet, bör göra det. Min mening är därför ingalunda att söka sönderriva kyrkan, det får jag uppriktigt försäkra, och detta så mycket mer som jag tror, att ett folk ej kan vara lyckligt utan religion eller kyrka. Men jag vågar påstå, att det rätta sättet att bevara kyrkan icke står väl tillsammans med sådana lagbestämmelser som i nu ifrågasvarande förordning, hvilka bestämmelser jag anser icke vara egnade att lända kyrkan till gagn.

För min del tror jag icke, att det är möjligt att genom hot af fängelser eller böter bibringa någon en annan religiös tro än den han förut har, lika litet anser jag det vara möjligt att få svenska folket att tro på sanningen af en kyrka, som inom sig lider förbrytare, sådana som dem om hvilka talas i dess egen lag, jag menar de många svärjare, drinkare, hädare med flere och dem som uppenbart bekänna, att de knappt tro på någon af kyrkans gudomliga och heliga bekännelser. För kyrkan synes emellertid allt detta ingenting betyda, hon tolererar allt sådant, åberopande sig på strafflagen och dess bestämmelser. Och för att dessa världsliga straff skola kunna i kyrkliga frågor användas fordras allenast att ett religiöst föredrag af icke kyrkans lärare »anses» leda till söndring i kyrkligt afseende eller förakt för den allmänna gudstjensten, och dermed är kyrkotukten verkställd. Sjelfva detta uttryck »anses», såsom det här användes, synes mig utvisa, att vi ännu icke synnerligen höjt oss från hedendomens föreställningssätt. Jag för min del känner icke något civiliseradt land i hela världen, der man ens för förbrytelse mot borgerlig lag fälles till ansvar på den grund att man af den ene eller andre »anses» brottslig. Till och med tjuften och mördaren är icke så rättslös, att han ej får försvara sig, då en anklagelse, vare sig berättigad eller oberättigad, riktas mot honom, och måste full bevisning inför domstol förebringas, om den anklagade skall till någon straffpåföljd kunna fällas; och icke så sällan läser man i tidningarne

Om ändring i Kongl. Förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

*Om ändring
i Kongl. För-
ordningen an-
gående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

domslut, der det heter, att i saknad af full bevisning kan den tilltalade icke åt saken fällas. Men då det gäller religionsmål, är hvad kyrkorådet »anser» tillräckligt för att fälla den anklagade. Ja, det har till och med inträffat att fastän hvarken prest eller kyrkoråd sjelfve åhört föredrag, så har, då man efteråt fått höra talas om att en predikant i någon stuga uppträdt med ett religiöst föredrag, kyrkorådet sammankallats och efter hörsagor förklarar sig anse föredraget leda till kyrklig söndring och på sådan grund meddelat kyrkorådsförbud. Frågan är i sanning af större vikt, än Lag-Utskottet synes vilja tillerkänna densamma, och det är derföre som jag ansett mig böra med några ord beröra ämnet, helst jag är öfvertygad att detta lagrumms natur och tillämpning är stridande mot kyrkans egna fundamentallagar och sålunda långt ifrån att förläna kyrkan någon ökad styrka, fastmera bidrager till hennes försvagande. Som Herr Westins förslag ej tillfredsställer mig, har jag intet yrkande att göra.

Herr Torpadie: Jag får bekänna, att jag icke rätt förstår, hvarföre den föregående talaren nu uppträdt med första och största delen af sitt anförande, om det möjligen icke varit för att redan nu göra till en sanning den förutsägelse, som af en Kammarens ledamot på dalabänken på förmiddagen uttalades, att den tid snart varder kommande, då vi, som i all enfald söka hålla fast vid kyrkan, blifva martyrer. Jag ber nemligen att få fästa uppmärksamheten derpå, att den motion, till försvar för hvilken den föregående talaren uppträdde, alldeles icke afser upphäfvande af de straffbestämmelser, som i Kongl. Förordningen den 11 December 1861 finnas stadgade. Och såsom ledamot af Kammaren har naturligtvis den ärade talaren sig bekant, att Lag-Utskottet alldeles icke eger någon motionsrätt, utan vid behandlingen af hvarje motion måste strängt hålla sig inom gränserna för motionen. Lag-Utskottet har således saknat all befogenhet att, om Utskottet äfven velat det, med anledning af den ifrågavarande motionen göra någon framställning om upphäfvande af dessa straffbestämmelser. För min egen del känner jag mig äfven fullkomligt oberörd af det stränga klander, som af den värde talaren rigtades mot kyrkan, ity att jag mer än en gång, äfven på detta rum, uttalat, att dessa världsliga straff, enligt min åsigt, icke äro rätt lämpliga i fråga om aberrationer på det kyrkliga området, utan böra utbytas mot andra af mera andlig art.

Hvad nu angår sjelfva den del af 1868 års författning, i hvilken motionären har yrkat ändring, så ber jag att få hänvisa till de skäl, som Utskottet i sitt betänkande andragit för det afstyrkande, det tillåtits sig för Kammaren framställa.

Herr Talmannen och Kammaren lära tviifvelsutan finna, att, om man utbytte ordet »anses» mot »bevisligen», man i sjelfva verket skulle stryka ett streck öfver författningen; och att göra på det sättet, dertill har jag och, såsom jag tror, äfven mina kamrater i Lag-Utskottet alldeles ingen lust. Ty det torde ligga utom möjlighetens område att bevisa, det någonting leder till söndring, förr än söndring inträffat, och då torde det vara alldeles för sent att åstadkomma något som helst åtal. Jag tror dessutom icke, att det skulle vara förenligt

med den karakter, som våra kyrkoråd hafva, att förvandla dem till ett slags domstolar, inför hvilka dylika rättegångar skulle utföras. Skulle återigen den ärade motionärens mening vara — och jag är icke säker derpå — att dessa saker skulle af kyrkoråden hänvisas till vederbörlig verldslig domstol eller att vittnesförhör der skulle ega rum, så är jag i min dubbla egenskap af domare och kyrkorådsledamot lika mycket emot ett sådant förslag. Jag tror derföre, att jag icke säger något, hvarför jag icke kan stå, då jag af full öfvertygelse hos Herr Talmannen utbeder mig proposition på bifall till Lag-Utskottets Utlåtande.

Om ändring i Kongl. Förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammarerna biföll Utskottets hemställan.

§ 14.

Upplästes en af Herr Stadsrådet Hammarskjöld ingifven så lydande skrift:

Till Riksdagens Andra Kammare!

Såsom numera medlem af Statsrådet är jag genom grundlagens bud hindrad att vidare fullgöra det uppdrag att vara ledamot af Lag-Utskottet, hvarmed Riksdagens Andra Kammare behagat hedra mig, och har jag trott mig böra om detta förhållande för Kammarerna göra anmälan. Stockholm den 21 April 1880.

C. G. Hammarskjöld.

I sammanhang härmed anmälde Herr Talmannen, det han numera, i sin egenskap af talman, ansåge sig förhindrad att utföra den befattning såsom ledamot af Bevillnings-Utskottet, som blifvit honom af Kammarerna anförtrodd; hvarjemte Herr Talmannen fäste Kammarernas uppmärksamhet derpå att, sedan Herr Carl Ifvarsson, hvilken af Kammarerna utsetts att under innevarande riksmöte deltaga i talmansöfverläggningarne, blifvit till vice Talman utnämnd, af sådan anledning en ledighet uppkommit i de antal ledamöter af Kammarerna, som jemte Herrarna Talmän och vice Talmän egde deltaga i nämnda öfverläggningar, och hvilken ledighet borde genom val fyllas; och hemställde derefter Herr Talmannen, det Kammarerna ville besluta att i sammanträdet nästkommande Lördag den 24 dennes företaga val af en ledamot i Lag-Utskottet, en ledamot i Bevillnings-Utskottet och en ledamot att deltaga i talmansöfverläggningarne.

Denna hemställan bifölls.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Nionde hufvudtitel;

Andra Kammarernas Prot. 1880. N:o 43.

Samma Utskotts Memorial N:o 39, i anledning af väckt fråga om anslag för värnpligtslagens tillämpning;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion angående underdånig skrifvelse om framläggande för nästa Riksdag af förslag till ny härordning, enligt vissa angifna grunder;

Samma Utskotts Memorial N:o 41, med förslag till voteringsproposition m. m. i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om ny lönestat för Arméförvaltningen;

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 37, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande bestämmelser rörande mark, vid skifte afsatt för skiftesdelegarnes gemensamma behof;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 38, i anledning af väckt motion om antagande af en författning rörande gäldandet af sådan ersättning, som omförmäles i 13 § fiskeristadgan;

Samma Utskotts Utlåtande N:o 39, i anledning af väckt motion om upphäfvande af eller ändring i förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hvilka hädanefter från kronan upplåtas m. m.

Samma Utskotts Utlåtande N:o 40, i anledning af väckt motion i fråga om offentlighet vid underrätters och polisdomstolars förhandlingar;

Första Kammarens Protokollsutdrag, N:o 135, med delgifning af det beslut Kammararen fattat öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående post- och telegrafverkens förening;

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 8 (i samlingen N:o 20), med anledning af väckt motion om underdånig skrifvelse angående inställande af tillämpningen af den i Kongl. Kungörelsen af den 21 December 1877 anbefalda lotstaxa m. m.; och

Samma Utskotts Utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 21), i anledning af väckt motion angående underdånig skrifvelse om ändring i nu gällande expeditionstaxa.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som denna dag blifvit för andra gången bordlagda.

§ 16.

Herr *Hans Andersson* erhöll ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från och med den 5 instundande Maj.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. half 11 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.